

всеукраїнська загально-політична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛЯЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 43 (1720)

П'ятниця, 26 жовтня 2012 р.

Видавець з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

ОРДЕН ЗА ЛЮБОВ ДО БАТЬКІВЩИНИ

Живе Анатолій Йосипович Іванов у Криму майже 11 років, і його обличчя вже стало давно знайомим і рідним для тих, хто відвідує українські патріотичні заходи — нібито він був серед нас завжди. Насправді ж майже все його життя пройшло на Кіровоградщині, де він народився в с. Губівка Компаніївського району, і вже менш як через рік залишився безбатьченком, бо кинула 24-річного Йосипа без будь-якої підготовки прямо в пекло війни, і на вечір він вже опинився в госпіталі, а невдовзі загинув.

Нелегка та була доля — воєнне сирітство: безпросвітний голод, бідність, незахищеність. Жили у землянці — моторошно згадувати. Кажуть, що хлопчики, які зростають без батьківського піклування, не просто звикують до своєї чоловічої ролі, важко знаходить місце у житті. Та з Анатолієм сталося по-іншому. Можливо, зарадила військова служба, а дісталась вона йому, як на замовлення.

Експериментальний атомний підводний

човен, де служив Анатолій Іванов, — це надсучасний корабель, який може бути під водою необмежену кількість часу на глибинах в декілька сот метрів. Існувала реальна небезпека опромінення членів екіпажу, спочатку видавали індивідуальні дозиметри, аби можна було відстежувати ступінь отриманої дози радіації, а потім відмовилися і від цієї марної турботи. Доля корабля і людей залежали від психологічної сумісності членів екіпажу, їхньої майстерності та відданості справі.

Довелося Анатолію брати участь і у ліквідації безпосередньої катастрофи, що сталася на іншому човні. Все це, звичайно, не змінило його здоров'я. І так чотири роки. Тож, пройшовши цю чоловічу школу, він уже був готовий до будь-яких іспитів. А складати їх довелося перш за все під час вступу до Дніпропетровського гірничого інституту, де він здобув фах інженера-енергетика. У той же час працював на одному із підприємств Міністерства електронної промисловості м. Кіровограда.

(Продовження на 3-й стор.)

28 ЖОВТНЯ — ВИБОРИ
ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

ВИБОРЧІ БЮЛЕТЕНІ — ЯКІСНІШІ, НІЖ ГРОШІ!

У вівторок окружні виборчі комісії одержали комплекти бюллетенів, надрукованих на спеціальному рельєфному папері з декількома ступенями захисту, для виборів народних депутатів 28 жовтня.

Як зазначає газета «Коммерсантъ-Україна», бюллетені цього року було надруковано близько 74 мільйонів, зокрема запас — 0,5% для кожної дільниці.

Виготовлені бюллетені мають декілька ступенів захисту. «Бюллетені надруковані на спеціальному рельєфному папері, він навіть якісніший від того,

на якому друнують гроші», — сказав голова Комітету виборців України Олександр Черненко.

Як і у випадку з президентськими виборами 2010 року, на бюллетень нанесено спеціальні знаки, які видно в інфрачервоному світлі, а номер дільниці проставлено фарбою, що виявляється на зворотному боці бюллетеня, назначає видає.

Відповідно до форми, затвердженої ЦВК, назва партії та ім'я кандидатів буде надруковано з одного боку аркуша українською мовою. Довжина бюллетеня з переліком партій становить 60 см, а ширина — 20 см. Він буде вдвічі коротший від бюллетеня, використаного на чергових парламентських виборах 2006 року, в яких брали участь 45 партій і блоків.

(Закінчення на 2-й стор.)

ЯК БИ ВИБРАТИ ТАКУ ВЛАДУ, щоб отакого не було?

За повідомленням прес-служби прокуратури м. Севастополя, колишньому начальнику управління капітального будівництва Севастопольської міської державної адміністрації Андрію Малишеву призначено покарання у вигляді позбавлення волі на строк 5 років з конфіскацією майна і позбавленням права обійтися посади в органах влади строком на три роки.

Він був звинувачений за ч. 5 ст. 191 ч. 2 ст. 366 КК України за привласнення бюджетних коштів в особливо великих розмірах і службові фальсифікації. Повідомляється, що в період з 2008 до 2010 р. начальник УКБ вступив у злочинну змову з директором ТОВ «Укрспецбуд». Зазначене підприємство за договором з управлінням здійснювало будівництво української школи-колегіуму в Севастополі. Шляхом складання свідомо не-

правдивих актів виконаних робіт, злочинна група заволоділа бюджетними коштами на суму більше 2,7 мільйона гривень.

Про покарання інших учасників злочинної групи не повідомляється.

Довідково:
Будівництво української школи-колегіуму в Севастополі

Стан будівництва української школи у Севастополі на сьогодні...

полі, яка має чудову сучасну архітектуру, розпочато в 2005 році і стало «довгобудом» з 2010 р.

Мешканці густонаселеного Гагарінського, як і інших районів міста, досі не можуть задоволити свої потреби у здобутті їхніми дітьми освіти державною мовою. Водночас з байдужим ставленням мі-

ської і державної влади до потреб севастопольців різних національностей ми є свідками прояву владою виняткової безгосподарності. Адже щоб добудувати об'єкт, у який вже вкладено три десятки мільйонів гривень, потрібно вкласти замість 47 млн. грн. у цінах 2005 р. вже більше 100 млн. грн.

КРИМ —
НАШ ДІМ!
ЖИВИЙ ВОГОНЬ
І ЛЮБОВ
КРИМСЬКИХ
КАРАЇМІВ

стор. 12

СЛАВА
КОЗАЦЬКА
СІЧ НА РЕЙНІ,
АБО ШЛЯХИ
УКРАЇНИ
ДО ЄВРОПИ

стор. 7

АКТУАЛЬНО!

НАУКА —
НЕ ПРИСЛУЖНИЦЯ
У БІЗНЕСУ

стор. 4

КРИМ —
НАШ ДІМ!

ЖИВИЙ ВОГОНЬ
І ЛЮБОВ
КРИМСЬКИХ
КАРАЇМІВ

стор. 12

4 820157 940020 43

КРИМСЬКА СВІТЛІЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта»
«БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди по-
діляє думки авторів публі-
кацій, відповідальність за
достовірність фактів не-
суть автори.

Рукописи не рецензують-
ся і не повертаються. Ли-
стування з читачами - на
сторінках газети.

Редакція залишає за со-
бою право скорочувати пуб-
лікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора -
(0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЙ:
95006, м. Сімферополь,
вул. Гагаріна, 5,
2-й пов.,
к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК
«Експрес-Поліграф»
вул. Фрунзе, 47-б
м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне
газетно-журналне
видавництво»
Генеральний
директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1,
тел./факс
(044) 498-23-63
Р/р 37128003000584
в УДКСУ у м. Києві
МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavnicstvo@gmail.com

ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КРИМУ

БУДУТЬ ВРАХОВАНІ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЛАНІ ДІЙ НА 2013 РІК

Питання розвитку АР Крим знайдуть своє відображення в Національному плані дій на 2013 рік у рамках реалізації Програми економічних реформ на 2010–2014 роки. Про це Президент України Віктор Янукович сказав під час наради з адміністративно-господарським активом Криму в Сімферополі.

«Національний план дій буде готовий у грудні. Ми його розглянемо і затвердимо. Безумовно, відповідно місце там повинен займати Крим, який має свою специфіку та структуру економіки», — зазначив Глава держави.

Президент підкреслив, що питання розвитку Криму розглянатимуться в Національному плані дій саме з урахуванням місцевої структури економіки, географічного положення та пріоритетних напрямків розвитку півострова.

Глава держави вкотре наголосив, що виконання Національного плану дій у рамках Програми реформ наближатиме Україну до поставленої мети — зрос-

тання національної економіки, підвищення її конкурентоспроможності та покращення якості життя людей.

* * *

у Сімферополі Президент України Віктор Янукович ознайомився з ходом будівництва Республіканського перинатального центру, який створюється на виконання доручення Глави держави в рамках ініційованого ним Національного проекту «Нове життя — нова якість охорони материнства та дитинства».

6 червня 2012 року розпочався капітальний ремонт будівель Республіканського перинатального центру.

У центрі, розрахованому на 143 ліжка, зокрема функціонуватимут: відділення патології вагітності та екстрагенітальної патології; половоге відділення на 10 індивідуальних залів (гінекологічний, 2 акушерські, операційний блок та відділення інтенсивної терапії); післяпологове відділення спільногого перебування матері і дитини; відділення гінекології з малоінвазивними технологіями.

**Прес-служба
Президента України
Віктора Януковича**

Глава держави також вру-

чив службі швидкої медичної допомоги Криму сертифікати на 30 спеціалізованих автомобілів і 5 пересувних флюорографів.

ДОВІДКА.

Відокремлений підрозділ «Перинатальний центр Кримського республіканського закладу «Клінічне територіальне медичне об'єднання «Університетська клініка» створюється на виконання доручення Президента від 19 листопада 2010 року в рамках реалізації Національного проекту «Нове життя — нова якість охорони материнства і дитинства».

6 червня 2012 року розпочався капітальний ремонт будівель Республіканського перинатального центру.

У центрі, розрахованому на 143 ліжка, зокрема функціонуватимут: відділення патології вагітності та екстрагенітальної патології; половоге відділення на 10 індивідуальних залів (гінекологічний, 2 акушерські, операційний блок та відділення інтенсивної терапії); післяпологове відділення спільногого перебування матері і дитини; відділення гінекології з малоінвазивними технологіями.

**Прес-служба
Президента України
Віктора Януковича**

Глава держави також вру-

ВЕРХОВНА РАДА ПІДТРИМАЛА КИТАЙСЬКИЙ ЕНЕРГОПРОЕКТ У КРИМУ

Верховна Рада України затвердила надання державних гарантій на суму 10 млрд. грн. на реалізацію проекту будівництва парогазової електростанції у м. Щолкіне (АР Крим) за рахунок кредиту «Ексімбанку» Китаю.

Відповідний акт ВР ухвалила у цілому на

своєму пленарному

засіданні у вівторок

вечері, повідомляє

УКРІНФОРМ з поси-
ланням на портал ВРУ.

«Верховна Рада України

ухвалила Закон «Про внесення змін до статті 6 Закону України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» (щодо фінансування будівництва парогазової електростанції у м. Щолкіне АРК»), — йдеться у повідомленні прес-служби.

За попередньою домов-
леністю, генпідрядником

проекту виступить китайсь-
ка машинобудівна корпо-
рація SINOMACH. Крім того,

до його реалізації буде за-
лучено і українські компанії.

Угоду про будівництво парогазової електростанції у м. Щолкіне на сході Криму було підписано під час

візиту Президента України Віктора Януковича до КНР у вересні 2010 року.

Збудувати її мають намір на місці, де у 1981 році розпочалося будівництво АЕС, однак у 1989 році було заморожено через те, що ділянку визнали геологічно нестабільною.

Оксана СУХАНОВА

ГРАФІК ПОТЯГІВ ЗМІНЕНО З УРАХУВАННЯМ ЗИМОВОГО ЧАСУ

«Укрзалізниця» внесла зміни до графіку руху пасажирських потягів у зв'язку з переходом 28 жовтня на зимовий час (стрілки годинників буде переведено на 1 годину назад), узгодивши їх з адміністраціями сусідніх країн.

Про це повідомляє

прес-служба

«Укрзалізниці».

«Час відправлення/при-
буття, вказаний на проїз-
них документах (квитках)
пасажирів, є відповідним

до скоригованого графіка
руху пасажирських та при-
міських поїздів із збереженням усіх зупинок та без
відхилень від графіку руху», — йдеться у повідомленні.

Розклад руху поїздів між-
народного сполучення був

змінено відкоригованій із

зарубіжними залізничними

адміністраціями Росії, Бі-
лорусії, Молдови, тож усі

потяги курсуватимуть від-
повідно до скоригованого

графіка руху.

Перехід на зимовий та літ-
ній час відбувається відпо-
відно до постанови Кабі-
нету Міністрів України від

13 травня 1996 року № 509

«Про порядок обчисlenня

часу на території України».

20 вересня 2011 року Вер-
ховна Рада ухвалила рі-
шення про скасування пе-
реходу на зимовий час.

Однак згодом це рішення було скасоване.

Нагадаємо, раніше у зв'я-
зку з тим, що Державною

Думою РФ розглядався за-
конопроект про переход

Росії на зимовий час ВАТ

«РЖД» та «Укрзалізниця»

були змущені тимчасово
закрити попередній про-
даж проїзних документів на

поїзди далекого сполучен-
ня.

На даний момент по-
передній продаж квитків
відкритий на усі потяги.

ВИБОРЧІ БЮЛЕТЕНІ — ЯКІСНІШІ, НІЖ ГРОШІ!

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Розмір листа для голосування в мажоритарних округах залежатиме від кількості кандидатів. Зокрема, бюллетень з кількістю кандидатів менше шести має довжину 27 см, до 20 кандидатів — 56 см, а в окрузі із 48 кандидатами — 90 см. З урахуванням цього найкоротший бюллетень кинуть в урну для голосування виборці окрузі № 41 і № 53 (Донецька область — 4 кандидати), а найдовший — в окрузі № 95 (Київська область — 48 кандидатів).

Як сказав О. Черненко, бюллетені буде доставлено в дільничні виборчкоми членами комісій під охороною співробітників МВС. Після їх перерахунку документи буде закрито в опечатаному сейфі до дня виборів. «Як тільки бюллетені опиняться в ДВК, їх охорону цілодобово здійснюватимуть співробітники МВС», — додав експерт.

Як повідомляв УНІАН, вартість виготовлення одного виборчого бюллетеня для голосування за партійними списками становить 0,87 грн., а для голосування в одномандатних округах — 0,72 грн.

Як відомо, вибори до парламенту в Україні 28 жовтня пройдуть за змішаною вибочою системою — 225 народних депутатів буде обрано за партійними списками, а 225 — за мажоритарними округами.

ВІДНОСНО СПОКІЙНО, ПРОТЕ НЕ БЕЗ ПОРУШЕНЬ

Підготовка до парламентських виборів в Україні проходить належним чином, проте не без порушень. Про це йдеться у другому попередньому звіті Міжнародної місії громадянського суспільства зі спостереженням за виборами в Україні.

«Передвиборна кампанія відбувається відносно спокійно. Кандидати можуть вільно проводити передвиборну кампанію, за винятком кількох випадків перешкоджання її веденню», — йдеться у звіті.

Зазначається, що спостерігачі місії були присутні на багатолюдних зібраннях, а також на різноманітних зустрічах з виборцями в усіх регіонах.

ОРДЕН ЗА ЛЮБОВ ДО БАТЬКІВЩИНИ

(Закінчення.)

Поч. на 1-й стор.)

Та ось розпочалася перебудова, і завод став нікому не потрібен, окрім тих, хто мав можливість скористатися його майном та потужностями в особистих цілях. Анатолію Іванову було боляче дивитися на розруху рідного підприємства, якому віддав майже 26 років життя. Змушений був поїхати до Києва на співбесіду, де і отримав перевід на роботу до Національної комісії регулювання електроенергетики України. На початку 2002 року перевели його до Криму на посаду заступника начальника Кримського територіального представництва, обов'язок якого — контроль за виконанням ліцензійних умов природних монополістів у сфері енергетичного і нафтогазового комплексу України.

Звісно і вийшов на пенсію, тільки-но виповнилося 60 років — надто вже багато було тих, хто дихав йому в потилицю. Але було б дивно, якби людина з колом його знань, досвідом та енергією на цьому і заспокоїлась, відійшовши від активного життя, — Анатолій Йосипович занурився в громадсько-політичну діяльність, а в 2009 році його було обрано головою Кримської організації Всеукраїнського об'єднання ветеранів.

Щодо історії створення цієї організації, то варто зауважити, що біля її витоків стояв В'ячеслав Чорновіл, а першим головою був Ігор Юхновський. Тож і виникло воно як патріотичне об'єднання, діяльність якого спрямована, з одного боку, на відстоювання української державності та національних цінностей, а з іншого — на підтримку своїх же членів, яких сьогодні нараховується близько мільйона і які за віковими

показниками є дуже вразливі категорією населення.

Особливо болючими питаннями для Анатолія Іванова є захист рідної мови та землі, яка ось-ось піде з молотка. До землі у Анатолія Йосиповича надзвичайно трепетне ставлення. Можливо, тому, що і батько, і дід його були агрономами. Хоча ця любов до землі, до господарювання дого котувала дідуся Трохиму Антоновичу — не пробачила йому цього радянська влада, хоча і відвів він до колгоспу добровільно останню корівку і селяни обрали його головою сільради. Тож ота генетична любов до землі для Анатолія Іванова є святою, і підтвердження цьому він знаходить у Біблії. Була проведена велика роз'яснювальна робота серед мешканців Криму та громадськості. Він став одним із ініціаторів створення Кримського комітету захисту рідної землі, до якого приєдналося 14 громадських організацій.

Анатолій Іванов переконаний, що не треба було руйнувати колективні господарства і розпайовувати землю. На основі останніх треба було створити сучасні агропромислові об'єднання. Він проти приватизації таких провідних галузей господарства, як енергетика, з якою було пов'язане чи не все його свідоме життя. Адже власники, як показує досвід цих років, аж ніяк не прагнуть вкладати кошти у відновлення та модернізацію галузі, їхні едині мети — вичавити з неї якомога більше коштів, аби власні ті їх якусь іншу прибуточкою відповісти. Теж саме буде і з землею, а про унікальні українські чорноземи доведеться тільки згадувати (до речі, вони вже й сьогодні виснажені сонячком, ріпаком та соєю). Тож одним із голов-

них показників є щодо того, з ким ветеранському об'єднанню по дорозі, а з ким ні, для А. Іванова стало земельне питання. Відмінну від його позиції тут має, зокрема, партія «Удар», та й Меджліс кримськотатарського народу тривалий час ухиляється від відвертої відповіді, хоча закон про відновлення прав депортованих тісно пов'язаний із власністю на землю і передача її в руки «законних гospодарiv».

А ще в колі інтересів Анатолія Іванова як голови Кримського відділення ветеранського об'єднання та і як людини — майдутне України, яке уособлюють діти. Тож він охоче зустрічається зі школлярами, із сумом констатуючи: вони погано знають історію своєї держави. Проте перш ніж провести таку зустріч, він мусить одержати дозвіл у директора, а директор — у міськвно, навіть безплатна передача портретів українських гетьманів без узгодження з чиновниками від освіти неможлива. Спілкується Анатолій Йосипович і з армійською молоддю, для якої питання виховання патріотизму є дуже важливим.

Щодо позиції ветеранського об'єднання в цілому, то вона досить радикальна, бо і сьогодні організація не зреяла настанов своїх засновників. Так, у колонці редактора в журналі ветеранів «Заповіт батьків» колектив авторів розмірював про «людинозвірів», які «раптом почали вважати нашу предковічну землю — свою вітчиною, наших синів — своїми рабами, наших дочек — своїми наложницями», і звинувачує в усьому цьому «мовчазних» українців, які покірливо ковтають отруйні пілопілі від «ківалових та колесніченків». Настрої у кримчан дещо інші. Та Ана-

тоїл Йосипович завжди на боці інтересів Української держави, а не певних осіб чи корпорацій, які за красивими гаслами приховують власні шкірні інтереси.

Коли потерпала і була на межі зникнення «Кримська світлиця», А. Іванов постійно був з нами, бо усвідомлював: така газета потрібна Україні, особливо в Криму. Тож і поділіться своєю радістю він прийшов у першу чергу до редакції. А подія і дійсно є знаковою: 19 жовтня у Верховній Раді Криму Анатолію Іванову вручили державну нагороду — орден «За заслуги III ступеня». А це означає, що людина з подібною позицією потрібна не тільки Україні, але й Криму, попри особливі ставлення тут до деяких загальнонаціональних питань.

З трибуни Верховної Ради АРК Анатолій Іванов подякував за високу оцінку своєї скромної праці, висловив сподівання на плідну співпрацю, підтримку та сприяння Верховної Раді Криму, Раді міністрів АРК, органів місцевої влади у виконанні колективом Кримського відділення вимог Ста-

ту та ОВО з організації супільного взаєморозуміння і консолідації всіх ветеранів і пенсіонерів, покращення умов життезабезпечення, захисту соціальних прав і духовних інтересів ветеранів, участі в розбудові громадянського суспільства молодої Української держави, вихованні молодого покоління в дусі патріотизму. «Служу українському народові!» — такими словами завершив свій виступ Анатолій Йосипович, зустрінутий схвальними оплесками присутніх.

Працівники редакції дуже раді і горді з приводу нагороди нашого однодумця, вони вважають це паростком об'єктивності і доброзичливості щодо людей різних переконань, які в тій чи іншій формі працюють на благо українського народу. І це попри те, що за 15 років свого існування Кримське відділення Всеукраїнського об'єднання ветеранів не одержало жодної копійки фінансування, не має ні офісу, ні комп'ютера і всі свої заходи проводить власним коштом. Варто зазначити, що в інших регіонах місцева влада вбачає у представниках ветеранської

Тамара ФЕДОРЕНКО

ПОДВИГ ЮНИХ У ПАМ'ЯТИ СЕРЦЯ

Для Івана Карповича Мельникова, відомого дитячого письменника, автора 28 художньо-документальних книг про юних героїв Великої Вітчизняної війни, 2012 рік — особливий. На початку вересня в Будинку офіцерів Сімферополя в колі колег-письменників, представників громадських і молодіжних організацій, військовослужбовців він, полковник медичної служби Військово-Морських Сил Збройних Сил України у відставці, відзначив своє 85-річчя і 50-річчя творчої діяльності.

Як і герой оповідань І. Мельникова — юні підпільники і партизани, бійці і розвідники, він і сам людина легендарної долі. Про війну знає не з розмов. З сімнадцяти років — на фронти, у складі військово-морських підрозділів Тихоокеанського флоту брав участь у боях з японськими самураями Квантунської армії.

Там же на Далекому Сході у вій-

ськовій газеті «Бойова вахта» почали друкуватися його перші прозові твори і нариси, які поклали початок його власному літопису війни. А в місті Старий Крим він, лікар, хірург-флізіатр за фахом, дослідивши на основі документальних джерел і спогадів родичів та очевидців подвиг місцевих братів Стоянових, починає писати головну книгу свого життя з продовженням від одного оповідання до наступного з новими прізвищами дітей-героїв. Одна за одною виходять з друку його збірки «Доки б'ється серце», «Їм не вручали повісток», «Вони захищали Вітчизну...» І сьогодні цей список юних партизанів, синів і дочок фронтових полків налічує п'ятдесят імен. Це четверта частина всіх відомих в історії війни на території колишнього Союзу РСР підлітків, що брали участь у бойових діях.

Щоб нові підростаючі покоління

знали про їхні подвиги, пише Іван Мельников свої книги, загальний тираж яких російською, українською, болгарською та румунською мовами досяг чотирьох мільйонів примірників. Напередодні Дня Конституції Криму Указом Президента України письменників присвоєно звання заслуженого працівника культури України.

— За свої заслуги в галузі літератури та перед дітвою я отримав від кримської влади багато нагород: став лауреатом Премії і заслуженим працівником культури Автономної Республіки Крим, а для орденів і медалей на піджаку вже немає місця, — сказав І. Мельников, зайшовши в редакцію «Кримської світлиці» з посвідченням про нову відзнаку. — Ця нагорода свідчить про визнання моєї творчості як прозаїка на всеукраїнському рівні. І мені це радісно і приемно.

За останні три роки він провів десятки зустрічей з читачами в різних регіонах Росії, Білорусі та України. А нині готується до пре-

зентації нового видання своєї основної книги дитячого подвигу — «Сини ідуть у бій», що незабаром вийде в перекладі з російської мови українською у видавництві «Гаврида» за державною програмою соціально значущої літератури «Українська книга».

Будемо ж чекати на нову зустріч з письменником та його героями, які іспити на мужність і патріотизм складають в горнілі найжорстокішої з світових воєн, щоб пам'ятати загиблих і віддати шану за їхні подвиги живим.

Валентина НАСТИНА

НАУКА – НЕ ПРИСЛУЖНИЦЯ У БІЗНЕСУ

У травні наступного року засновнику Кримської астрофізичної обсерваторії, що в с. Научному Бахчисарайського району, Андрію Борисовичу Северному виповнилося б 100 років. Та й у самої обсерваторії не за горами сімдесятиріччя. До таких дат, як і годиться, треба готуватися заздалегідь. Тож керівництво обсерваторії звернулося до народного депутата Леоніда Грача, сподіваючись, що той посприяє випуску ювілейної марки, присвяченій А. Северному. Та несподіванки бувають і пріємними — Леонід Іванович загорівся ідеєю і запропонував провести святкування на державному рівні, а це — великий простір для ініціатив — відкриття музею, організація наукової конференції, а можливо, й поява вулиці імені вченого в Бахчисараї чи Сімферополі і багато інших заходів.

Та насамперед усе це дає підстави, навіть зобов'язує замислитися над тим шляхом, який пройшла ця наукова установа світового рівня, бо ще недавно були побоювання, що веде він у глухий кут. Це я щодо реальної перспективи забудови території наукового містечка багатоповерхівками та перетворення його на екзотичну курортну Мекку. А справа в тім, що народилася тут років п'ятдесят тому теж відома людина (ну, може, трохи не академік), нинішній спікер ВРАРК Володимир Константинов: не у сім'ї якихось фон-баронів, а шкільногоЛ вчителя фізкультури та кухарки. І він також бажає добра своєму рідному селу, та досить своєрідно, бо добру у сприянні керівника провідної будівельної фірми виглядає зовсім по-іншому, ніж у світобаченні науковця, з точки зору якого спостереження за небесними світилами потребують передовисімтиши, природного освітлення, взагалі зовсім іншої атмосфери, ніж та, де свято життя гармонійно перетворюється для когось у свято гаманця.

Кількарічні дуже серйозні суперечки змусили-таки Володимира Константинова відмовитися від своїх планів, хоча він все ще, кажуть, виношує ідею щодо створення ландшафтного парку та у той же час спонсорує школу, де працювали його батьки. А ось нинішнього голову НДІ «Кримська астрофізична обсерваторія» Юрія Теодоровича Цапа вибачити він так і не може, хоча їхні батьки були дуже близькими друзями, та і хлопці навчалися разом.

Вчоргове в цьому переконався Юрій Теодорович зовсім недавно. А передували тому чергові вибори директора обсерваторії, зрештою, саме як демократичні вибори — перші, раніше з певною циклічністю керівника призначали згори. І ось 1 березня працівники НДІ виявили свою довіру Юрію Теодоро-

вичу, та його кандидатуру не затверджено у Києві й досі.

До міністра освіти і науки Дмитра Табачника приїхали цілою делегацією: сам Юрій Цап, виконуєчо обов'язки директора Алла Растворчіна-Шаховська, ім'я якої за роки боротьби із забудовниками вживалось не лише в позитивному контексті, та президент Української астрономічної асоціації Ярослав Яцків. Приїхали з'ясувати, коли ж буде поставлено крапки над «», бо на сьогодні про відповідальну роботу спитати нема з кого, оскільки пані Алла вже не директор, а пан Юрій ще не набув повноважень.

І чим би, здавалось, міг він не влаштовувати міністра:

чесний, приязній доктор наук найпродуктивнішого віку? Й жодних національних «забобонів», ба, навіть більше — так історично склалося, що Юрій Теодорович — депутат Бахчисарайської міськради від «Російського блоку», хоча і син великого патріота України родом із Івано-Франківщини. Та, усвідомлюючи, що в боротьбі за інтереси обсерваторії, де, до речі, переважають «стовідсоткові» росіянини, доцільно дечим поступитися, Юрій Теодорович прийняв пропозицію тих, хто цінував його не за ті чи інші гасла, а за людські якості та авторитет.

То чим же не сподобався Юрій Цап міністрові?

— Мені телефонував Володимир Константинов і повідомив, що то були не вибори, а дідько знає що, — сказав Дмитро Табачник.

А начальник департаменту з наукового розвитку і ліцензування був ще відвітішим:

— Ви там купили всіх учених за булочки, ось вони за вас і проголосували.

На це можна було лише додати: не дуже ж ви дбаєте про свій науковий потенціал, якщо йому і булочки в дивину. Не переконала високопосадовців і думка щодо виборів Растворчіні-Шаховської, бо хоч після її слів

вами минає чимало часу, і лише регулярно вкладаючи в цю скарбничку кошти, можна накопичити на щось якісно нове, престижне і корисне. В міністерстві ж очікують «креативу» — пропозиції, що дадуть швидкий і конкретний економічний результат.

У роки моєї ранньої юності були популярними суперечки між фізиками і ліриками, в даному випадку можна говорити про ознаки конфлікту поміж «фізиками» («хіміками»?) і астрофізиками. Юрій Теодорович пригадує, що за радянських часів законодавство передбачало захистінні в обсязі 1,7% від бюджету держави. А сьогодні із цією метою не витрачаються навіть 0,3%. Наукова діяльність катастрофічно втрачеє свій престиж. З 1991 року кількість фахівців, що займаються природничими науками, зменшилася в 3-5 разів. А відтворити навіть за бажанням цей процес не так уже просто. Це подібно виноградникам, що вирубали на

початку перебудови за тиждень, а не відновили й досі. У всякому разі, аби вилепчати науковця, треба створити умови, щоб він пропрацював в обраній науковій галузі не менше 10 років. Та де там! Здібні й амбітні молоді фахівці не бачать сенсу жити в зліднях і, ще не набувши достатньої кваліфікації, пerekvalifіkуються. Та і де вони взагалі, ті молоді й амбітні? Принаймні під час міжнародних конференцій вони відвідують все, що завгодно, тільки не засідань. А старші, чиїми іменами могли б називатися зірки, вже давно за кордоном і на наукових заходах представляють інші країни.

Днями Юрій Теодорович повернувся з Китаю, де, до речі, нинішнього року втрати на науку збільшили на четверть. Та і раніше науковий потенціал держави дозволяв її стрімко рухатися вперед. Цифри кажуть самі за себе: з 1990 до 2000 року ВВП Китаю щорічно збільшувався на 10%. Поважне там ставлення й до астрономії. Враже, зокрема, 7-метровий телескоп, аналогів якому немає на пострадянському просторі.

А що вдома? «Наймодернішому» телескопу ось-ось буде вже 40 років. Житлом люди не забезпечені. Дедалі посилюється відчуття нестабільності. З одного боку, це перші скорочення штатів, а з іншого — вже завершено 80% тем, над якими працювали науковці, щодо нових — їх відхиляють київські експерти (вже забраковано по Україні 44 теми, пов'язані з астрофізицю). Тобто явище це — державного масштабу. І пояснення йому досить просте — фінансування науки скочується, отже, підвищується «прохідний» бар'єр. Тож горезвісна «оптимізація» не оминає і науку.

Намагаюся осягнути, що ж всі ми втратимо разом із втратами астрофізичної обсерваторії?

— Як сьогодні наше земне

життя пов'язане із небесним? Які знання можна одержати завдяки телескопу? — запитую у Юрія Теодоровича.

— Чимале значення в нашому житті мають спалахи на Сонці. Вони можуть порушувати роботу техніки і навіть призводити до масштабних катастроф, у зв'язку з чим будуть знести розмежуватися значні території з тяжкими для населення наслідками. Всі ми добре знаємо і про те, як «магнітні бурі» впливають на самопочуття людей. Все це прогнозується нашими службами. Можливе навіть попередження деяких негативних ефектів. Шодо небесних об'єктів, які ми спостерігаємо, то хотів би зауважити, що нашому оку доступно лише 4% від них — решта припадає на темну енергію і темну масу. Важливим є і спостереження за астероїдами, які можуть складати реальну небезпеку земному життю. Є теорії, що дозволяють запобігти зіткненню Землі з астероїдом і дозволяють вчасно змінити траєкторію руху останнього.

— Як називалася тема вашої докторської дисертації?

— «Плазменні процеси в магнітних структурах Сонця і спалахуючих зірках». До речі, сонячна активність дедалі падає. І в перспективі можна говорити навіть про наближення льодовикового періоду. До речі, торік було зроблено відкриття щодо прискореного розширення Всесвіту, за що вчений одержав Нобелівську премію. На сьогодні в астрономії, як і в інших сферах людської діяльності, відбуваються процеси глобалізації. Дослідження Всесвіту стають все дорожчими, тому є сенс об'єдну-

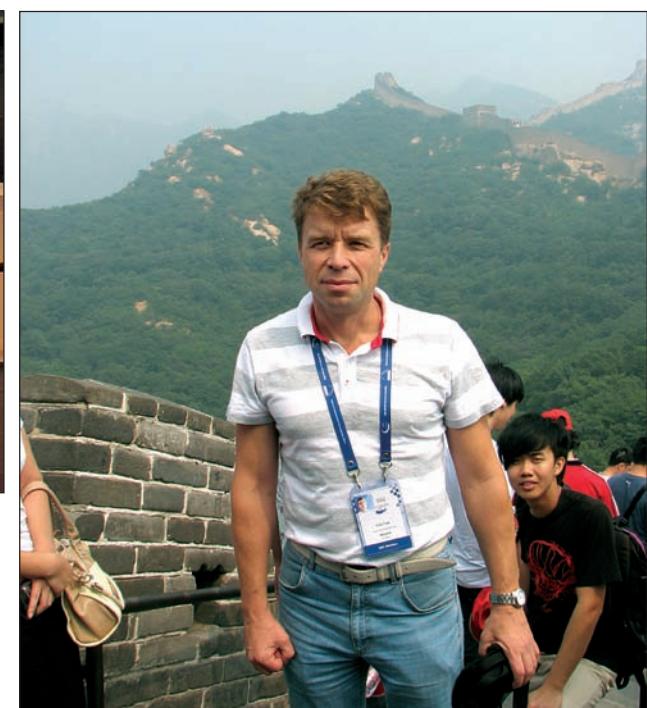
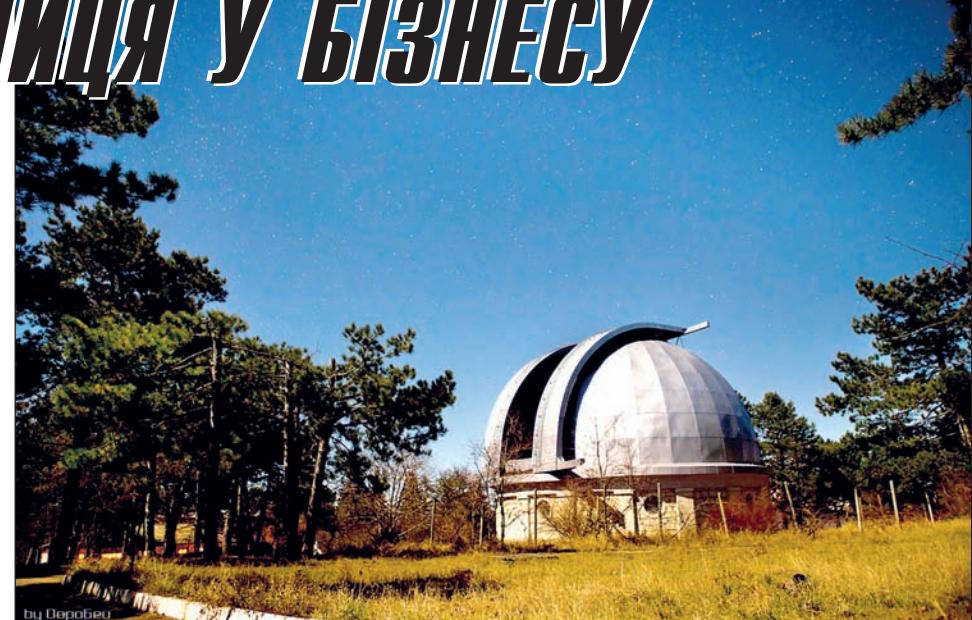
вати зусилля, капіталі і знання. Адже перед людством постають спільні виклики, зокрема, такі, як обмеженість кількості нафти і вугілля, що спричинило будівництво у Франції термоядерного реактора для використання у мирних цілях. До речі, наше міністерство, що, як бачимо, не йде в ногу зі світовими процесами, посилаючись на закордонний досвід, теж планує «глобалізацію», а саме: приєднати обсерваторію до Київського університету.

Який у цьому сенсі, Юрій Теодорович не уявляє. Хоча можна припустити, що йдеється про беззаперечне підпорядкування науково-дослідного інституту вищій київській владі, у якої сьогодні відмінне бачення щодо перспектив астрофізичної обсерваторії, та немає поки що належного механізму, аби «навести лад». Можливо, це найоптимальніший варіант, щоб скоротити штат обсерваторії до мінімуму, а с. Начне перетворити на «Курортне»?

Останнім часом по телебаченню неодноразово демонструвались сюжети про долю селища Шкільне, звідки раніше навіть керувалися космічні польоти і яке вже щодо інфраструктури перетворилося на руїни.

Цікаво знати, в ім'я чого ми відмовляємося сьогодні від багаторічних досягнень і надбань? Бо не хочеться ж вірити, що лише задля чиогось особистого процвітання за рахунок згортання і недофінансування тих галузей, що становили нашу гордість і спільне народне багатство...

Тамара СОЛОВЕЙ

БАГАТОЕТНІЧНА РОСІЯ У ДЗЕРКАЛІ СТАТИСТИКИ

Зараз, коли багато списів ламається з приводу нового мовного закону України, учасники полеміки звертаються до досвіду інших країн, переважно західних. Однак варто, на наш погляд, поглянути на мовну та етнічну ситуацію в Росії, яка є взірцем для наслідування для одних, пострахом для інших, але всі погоджуються, що тенденції в цій країні суттєво впливають на розвиток подій в Україні.

А Росія, попри традиційне своє визначення багатоетнічної країни з федеративним устроєм, перетворюється на мононаціональну державу. Цю тезу підтверджують результати нещодавно оприлюднених даних про етнічну належність мешканців Росії згідно з переписом населення, що пройшов у 2010 році. Так, етнічні росіяни склали майже 81% населення країни (під час попереднього перепису, що пройшов у 2002 році, росіяни становили 80,2% населення). Щоправда, враховуючи загальне зменшення чисельності населення Росії (за 8 років більш ніж на 2,3 млн. – з 145,2 до 142,9 млн. осіб), в абсолютних цифрах етнічних росіян стало менше майже на 4,9 млн.

Російськомовні чи національні регіони?

Із 26-ти національних регіонів країни у 13-ти росіяни складають переважну більшість (понад 50%), з яких у Карелії та Хакасії – понад 80%, а в Єврейській автономній області – майже 93% населення (тут євреї навіть менше, ніж українців). Ще в одному – Республіці Марій Ел – росіян хоч менше половини (47,5%), однак більше, ніж марійців (43,9%).

Навіть у регіонах, де задекларована офіційна двомовність (російська плюс мова титульному етносу), більш менш чітко підtrzymується – двома мовами подаються не тільки назви державних установ, але і бізнесових структур, цінники в магазинах тощо, а це Татарстан і Республіка Саха (Якутія), – титульне населення складає відповідно 53% (татари) і 50% (якути).

У решті 12-ти національних регіонах представники титульних етносів складають відносну більшість. Найвищий їх відсоток у Чеченській

Республіці (95,3%) та Інгушетії (94,1%), що пояснюється відтоком слов'янського населення з цих республік упродовж останніх кількох десятиліть (за переписом 1989 року у тодішній Чечено-Інгушській АРСР чеченці складали 58% населення, інгуші – 13%, а росіяни – понад 23%). Традиційно мало росіян проживає в Республіці Тива – 16,3% (порівняно з 82% туvinців).

Найменше процентне співвідношення представників титульних націй у «своїх регіонах» відзначено у Єврейській АО (всього 1,0% євреїв) та Ханти-Мансійському автономному окрузі (1,3% хантів і 0,8% мансі). З-поміж республік найбільш катастрофічно видається ситуація в Карелії, де карели разом із фінами становлять усього 8,8% населення (а колись це була союзна – Карело-Фінська – республіка!).

Другим за чисельністю етносом Російської Федерації є татари. Вони складають 3,7% населення країни.

Українці в Росії

На третьому місці знаходяться українці. Порівняно з попереднім переписом, який проходив у 2004 році, їхня чисельність зменшилася на 56% (в абсолютних цифрах – більше ніж на мільйон, з 2,0 до 1,4% населення Росії). Найбільша частка українців – у Ямало-Ненецькому автономному окрузі (майже 10% населення). Далі йдуть Магаданська область (6,5%), Ханти-Мансійський (6,4%) та Чукотський (6,0%) округи.

В абсолютних цифрах українців найбільше у Тюменській області (157,3 тис. осіб), Москві (154 тис.) та Московській області (119,5 тис.). Тобто українці переважно живуть у столиці, у нафтогазових регіонах і на Далекому Сході (а це – нащадки переселенців, колишніх заробітчан, а також діти та онуки висланців). Менше всього українців живе у Калмікії – всього 1531 особа (0,5% населення регіону).

На Кубані

Що стосується Краснодарського краю, який часто називають «найбільш українським регіоном Росії», адже велика частка його населення – це кубанські козаки, нащадки запорожців, то, хоча в абсолютних цифрах край цей знаходиться на 5-му місці

серед суб'єктів федерації за кількістю українців, у процентному відношенні їхня частка на Кубані складає всього 1,6%! І це не дивно, адже всі досі україномовні мешканці станиць записані росіянами, практично ніхто з кубанських козаків не вважає себе українцем; українцями тут традиційно згадуються записуватися виключно переселенці з України в часи СРСР і після його розпаду та їхні нащадки (причому часто записані українцями українською мовою не володіють).

На Кубані чисельність українців також стабільно падає – у 2002 році їх було 131,8 тис. (2,6%), а в 2010-му – лише 83,7 тис. (1,6%).

Хто яку мову знає

Етнічна картина Росії стане ще більш однорідною, якщо подивитися на число мешканців Росії, які володіють тією чи іншою мовою. Кількість тих, які вказали, що володіють російською, перевищує 99,4% від загальної кількості осіб, які дали відповідь на запитання про володіння мовами. На другому місці стоїть англійська мова (5,5%), що не викликає здивування, на третьому – татарська (3,1%). А от українська за кількістю мешканців країни, що володіють нею, знаходитьться лише на 7-му місці (нагадаємо, що етнічні українці становлять третю за чисельністю групу населення). Всього 0,8% населення визнали, що володіють українською (на 798 тис. менше, ніж є власні українці).

Такою ж є картина для всіх великих народів Росії. Так, татарською володіє на мільйон осіб менше, аніж проживає татар; башкирською – на 430 тис. менше; вірменською – на 520 тис. менше тощо.

Про етнічне самовизначення

Ще кілька спостережень щодо етнічної картини сучасної Росії. Зараз перепис є єдиною можливістю вивчити її, оскільки з російських паспортів (як і з українських) зникала графа «національність». Стаття 26 Конституції РФ проголошує: «Кожен має право визначати та вказувати свою національну приналежність». Шоправда, графа ця (поруч із громадянством) залишилась у свідоцтвах про народження, однак її заповнюють виключно на бажання батьків новонародженої

дитини і суто з їхніх слів. З одного боку, самостійне визначення мешканцями своєї національності мало більш точно визначити національний склад країни. З іншого, право на декларування будь-якої національності деколи приходить до різноманітних казусів: людина, чиї предки упродовж століть проживали у російській глибинці, раптом заявляє переписувачам, що він – француз, бо таким відчуває себе, і ті зобов'язані саме так його записати... З різних причин представники національних меншин записуються до титульної нації – мовляв, чи не все одно? Тож, напевне, фіксація національності в радянському паспорті, коли можна було її записати виключно за одним із батьків, зменшувала ймовірність надання таких хибних даних.

Хто такі козаки

Вже при проведенні попереднього перепису 2002 року список національностей було розширене: до складу багатоетнічності було включено «етнічні групи (субетноси)». Одна така «нова» етнічна група, яку вперше було введено до запитанника 2002 року і повторно – у 2010-му, – козаки. Ввели їх, щоправда, не як окремий етнос, а як субетніс росіян. Незважаючи на те, що перед переписом 2010 року голова Ради старішин Кубанського козацького війська закликав мешканців Кубані записуватися козаками, а саме військо звернулося до своїх членів «правильно вказувати національність під час Всеосійського перепису населення», чисельність мешканців Краснодарського краю, які вказали свою національність як «козак», зменшилася з 17 542 осіб у 2002 році таки було вже 5 629 429 осіб. З яких причин – чи вагалися між кількома національностями, чи остерігалися вказати свою, чи просто не захотіли, – наразі невідомо...

Володимир ПУКІШ
Анапа, Росія

мовою на території Росії. Відоме переслідування українських священиків у Ногінську (аж до замаху на життя митрополита УПЦ КП Адріана).

Офіційна позиція Міністерства освіти і науки Російської Федерації та інших офіційних установ Росії про те, що українці «самі не хотять» віддавати своїх дітей до українських шкіл, є хибною та облудною. Росія не створила необхідних умов для того, щоб українці могли вільно і небоязко обирати навчальний заклад для своїх дітей з рідною мовою викладання. Росія не створила необхідної кількості таких закладів. Росія не створила умов для якнайширшої поінформованості українців про намір створити такі школи. У Росії існує дискримінація українців, які все ж домугаються шкіл з рідною мовою для своїх дітей, яка вирахується в проблемах для батьків за місцем їхньої роботи (скажімо, кар'єрне зростання) та становища в суспільстві (створення морально-психологічного і навіть фізичного тиску на особу з огляду на її національні уподобання).

Ольга КОБЕЦЬ,
*заступник голови Української
Всесвітньої Координаційної Ради
(Публікується зі скороченням)*

ДЕ МИ, УКРАЇНЦІ, ПОДІЛИСЬ?

Перед мною, перед моїми очима – давнє видання «На великій стройке». Так по-радянському пафосно називається «Робоча книга для третього года обучения в сельской школе», видана в 1931 році «государственным учебно-педагогическим издательством» у Ленінграді. Є в цьому підручнику зовсім не тільки «цифри для діаграм», зокрема, відомості про те, сколько жителів різних національностей живе в ССРС, із зауваженням: «В цій табличці показані тільки більші мною, підчертівши відсутністю менших національностей». Це результат, вірогідно, перепису 1929 року. Ось частина цієї таблиці (у тисячах):

Русские	77 791
(тобто	77 млн. 791 тис.)
Украинцы	81 195
(81 млн. 195 тис.)	
Белорусы	4 739
(4 млн. 739 тис.)	
Казахи	3 968 (i т. д.)
Узбеки	3 905
Татары	2 917
Евреи	2 600
Грузини	1 821

Принцип побудови таблиці простий: від більшої чисельності до меншої. Однак... бачимо голий факт: панівна нація Радянського Союзу – поза принципом наведеної таблиці, і ця аномалія красномовна, адже імперія була не українська, а російська, хоча росіян, як не дивно, в ній виявилось на три з половиною мільйони менше, аніж українців. Це без урахування українців Західної України, Буковини та Закарпаття, які увійшли до Союзу пізніше – у 1939 та 1945 роках.

Рівно через півстоліття, а саме у 1979 році, теж було проведено всесоюзний перепис населення. У довіднику «Население ССР» (М.: Політиздат, 1983) наведено такі дані: росіян (уже) – 137 млн. 397 тис., українців (раптом) – 42 млн. 347 тис. Це вже разом із Західною Україною, Буковиною та Закарпаттям. Де ж ми поділися протягом 50 років? Нас винишили чи ще й «переписали»?

Населення самої ж України на 1979 рік становило: українці – 36 млн. 489 тис., росіян – 10 млн. 472 тис. Виявляється, що кількість росіян збільшилася за півстоліття удвічі (білорусі – теж удвічі, грузині – утрічі тощо), а українців стало... удвічі менше. Дуже цікава арифметика! Жили собі українці, нібито під захистом «великого і могучого», здавалося, і мноїлися, як і всі інші народи, а виходить – катастрофічно зникали у репресіях, війнах, голодоморах, асиміляціях, паспортизаціях, русифікаціях. Інших це ніби не стосувалося... Хоча і не в абсолютному розумінні.

Нині, наче за інерцією маховика, ми зменшуємося, як шагренева шкіра, в уже своїй незалежній державі, її це на віть називається «національним відродженням»... Тут щось дуже лихе діється. Замислюється мимоволі: що ж то за прірва, що нас поглинає, та ще й... офіційно? Чи ми самі себе пойдемо, чи нас пойде хтось інший? То, може, нам усім, хто ще живий з українців, нарешті, зібрається докупи і зупинити оцей геноцид, визначити, яким чином позбутися страшного лиха, щоб надолужити втрачене хоча б за майбутнє півстоліття?

Анатолій МОКРЕНКО,
*професор Національної
музичної академії
імені П. І. Чайковського*

КРИМУ – УКРАЇНСЬКІ ШКОЛИ, А НЕ ОКРЕМІ КЛАСИ!

(НЕБАЙДУЖІ ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ ВИЯВЛЯЮТЬ СОЛІДАРНІСТЬ)

Якщо спочатку творці нового мовного закону ще якось намагалися виглядати правозахисниками, то нині вони (а якщо не вони самі, то їхні послідовники на місцях) вже не в силі приховати свої асиміляторські наміри. З пляшки випущено дуже небезпечного джина, а скільки він ще нарібоп лиха – одному Богові відомо. Принаймні істеричні плакати-заклики на сімферопольських мітингах: «Упразднити український за ненадобності» або «Українському языку – статус регіонального в Галичині» розкривають усі картки доморощених шовіністів. Будемо сподіватися, що плакатами все і обмежиться, а погоду в регіоні робитимуть помірковані сили. Тоді вони неодмінно повинні знати про настрої на материковій Україні. Ми продовжуємо друкувати відгуки українців з різних областей на спробу ліквідувати український клас у бахчисарайській школі № 4.

Павло Семененко — пенсіонер, давній читач «Кримської світлиці», м. Щорс Чернігівської області:

— Що можна сказати з цього приводу? Йде наступ на Україну, от і все. Причому наступ у новій, раніше не бачений формі. Без війни, без розстрілів і депортаций, але все одно вперто і послідовно, спираючись на освітянські заклади та заходи масової інформації. Не просто ми мріяли у 1990 році, коли організовували перший рухівський осередок у Щорсі... Робити точний прогноз на майбутнє, на найближчі роки я не беруся. Але переконаний, що українство вистойті, не дозволить знищити свою мову і державу. Але ж скільки дорогоцінного часу та народної енергії піде на боротьбу і нормалізацію ситуації! А якби цю енергію, як кажуть, використовувати в мирних цілях, а не на мовне противоядя, то ми б давно розпорошилися з бідністю і не давали б олігархам розкрадати державу. Знаєте, я ніколи не був великим радикалом і за «Свободу» ніколи раніше не голосував. Но моя позиція була набагато поміркованішою. Але тепер наша родина голосуватиме саме за «Свободу»! Бо нині радикалізм перестає бути злом – головне, що «свободівці» були послідовними, керувалися патріотизмом, а не амбіціями. Новий мовний закон «провокує» українців на максимальну солідарність. Такою вона була в Галичині 30-х років – як відповідь на сильну полонізацію. Колись, у 1990 році, на з'їзді Руху до мене підійшов червоноградець і сказав декілька теплих слів, мовляв, мені приемно, що такі свідомі люди є на Чернігівщині... А тепер мені приемно, що з цього західноукраїнського шахтарського регіону зузвіт небайдужі голоси на підтримку українців Бахчисараї.

Олекса Різниченко — письменник, м. Одеса:

— Свого часу я працював два роки інспектором і перевіряв стан вивчення української мови в одеських школах. Тоді ми поступово збільшували кількість українських шкіл. Довели це співідношення до 50% на 50%. І вся Одеса цьому дуже раділа! А те, що закривають українську паралель у Бахчисараї (чи створюють умови для її поступового закриття), є неподобством. Дітям треба знати українську мову, адже вони і надалі житимуть в Україні. У нас в Одесі і тепер, незважаючи на масовану пропаганду, 52% дітей пішли в українські класи, а 48% – в російські. Скільки б Костусев не старався, скільки б не доджкав Кремлю, а одесити все одно живуть своїм розумом. Цього він, звичайно, не очікував... Звичайно, Крим – це не Одесіна, але й там треба за будь-яку ціну відкрити хоча б по одній повністю українській школі на район. А далі їхня кількість повинна тільки зростати і з часом охопити четверту частину населення АРК – адже саме стільки є українці у Криму.

Анатолій Свідзинський — професор, доктор фізико-математичних наук, м. Луцьк:

— Це злочин! Черговий злочин нової влади... Вона тепер настільки дурна, що не розуміє: сама рубає сучок, на якому сидить. Знищуючи українську мову, вона знищує і Українську державу. А звідки ж вони будуть смоктати життєві соки? Звідки витискатимуть шалені гроші? Тільки з праці українців, з праці людей нашої землі... Я завжди поділяв погляди бунтів-

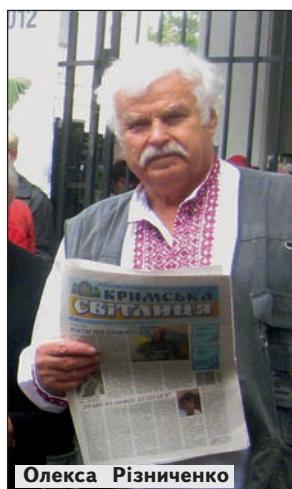

Павло Семененко

ного генерала Петра Григоренка. Він боровся за Крим, за щастя простих людей півострова. А це не лише кримські татари, але й українці, які здавна проживали в Криму. Де вперше наші люди прийняли християнство? У Херсонесі! В Криму дуже гостро стоїть кримськотатарське питання. Колись я мав знайомого кримського татарина, який захистив дисертацію у Москві і попросився до мене на роботу. Я тоді був завідувачем кафедри математичної фізики в Сімферопольському університеті. Якраз і місце було... Коли мої колеги дізналися, що я клопочуся про кримського татарина, то пережили справжній шок. Потім цілій рік згадували і «пісочили» мене на всіх зборах. Мовляв, до чого я, слов'янин, докотився – допомагаю татарину... Ось таке тоді було бачення «гармонізації» міжнародних стосунків. Але я таки добився свого, і зараз цю кафедру очолює кримський татарин. Здавалося б, уже час всім кримчанам порозумітися, але ми знову спотворюємо рецидиви радянського минулого в Бахчисараї. Треба об'єднуватися з кримськими татарами і рішуче боротися за мережу національних шкіл.

Дмитро Бондаренко — письменник, м. Дніпропетровськ:

— Крим живе дещо відособлено, «відрубено» від материкової України, тому з нього і вирішили почати оцінівши експерименти. Чому віла думає, що українське питання можна легко вирішити наказом «згори». Насправді ж люди навіть на Південному Сході сприймають нові віяння неоднозначно. Зараз у Дніпропетровську спостерігаю нову моду – на вулицях з'явилася люди у вишиванках. Раніше цього не було зовсім! А тепер нерідко можна побачити: йде бабуся і

Олекса Різниченко

Дмитро Бондаренко

веде з собою онука у вишиванці. І сама також у ній. На День міста я бачив багато дівчат у вишиванках, з віночками. Це були російськомовні дівчата, але ж, бачите, – потягнулися до українського... Тому занепад українства чи якогось фатального «відкату» я не бачу і навіть не прогнозую. Не можу сказати, що дніпропетровці навипередки побігли до російських шкіл. У нас як була поряд одна російська (там і тепер недобір) і дві переповнені українські, так і зараз є. Не помітно, що настрої батьків суттєво

змінилися. Хіба що силоміць почнуть заганяти до російських шкіл – як це було в 60-ті роки. Але навіть у нас така політика виклике спротив... А стосовно Бахчисарайської школи: якщо місцева влада ігнорує бажання батьків, то це нахабне нехтування правами людини. Ігнорування тієї ж Хартії, на яку влада любить посилятися. Може, є сенс вчити українську мову регіональною в Криму і вимагати від влади побільше коштів? Адже українців там набагато більше, ніж 10%. Вони не домінують, але потребують захисту, бо з мовою великих проблеми. Будуть кошти – треба буде зайнятися мережею українських шкіл. Бо у них навіть в умовах Південного Сходу переважатиме український дух. А якщо буде поділ на українські і російські паралелі, то російська неминуче домуватиметься, і дух у таких школах буде російський.

Анна Заклецька — політолог, міжнародний секретар партії «Україна майбутнього», м. Київ:

— Я – переконана лібералка, а нас, лібералів, чому вважають космополітами, хоч це і не так. Я – лібералка в тому сенсі, що вважаю: кожна людина має право на свій вибір. Навіть якщо дві люди зробили свій вибір і хочути навчатися в українському класі (зуважте, на території України!), то треба, щоб такий вибір був захищений на державному рівні. Навіть якщо в даній бахчисарайській

Анна Заклецька

школі до українського класу піде не 20-25 осіб, як було раніше, а тільки 6 чи 7, то й тоді український клас мусить існувати. Звичайно, відкрити українську школу в Бахчисараї було б краще, бо школами набагато важче маніпулювати, аніж класами. Але для початку (особливо, в таких зросійщених регіонах, як Крим) легше відкрити клас, а не школу. Якщо ми почнемо системно підтримувати українські класи в Криму і реально закріпимо право на здобуття україномовної освіти на «найнижчому» рівні, то з часом можна буде перейти і до школі. Головне, боротися, бо вороги наші тільки їх чекають, щоб ми здалися, опустили руки...

Василь Абрамчук — колишній шахтар, передплатник «Кримської світлиці», с. Куснища Любомльського району Волинської області:

— Я раджу всім людям, які живуть в Україні і в її майбутнє, передплатувати і популяризувати у своїх регіонах «Кримську світлицю». Там є і художнє слово, і пісні українські, є чимало цікавого для людей похилого віку, зокрема поради 104-літнього карпатського мудреца Андрія Ворона – як зберегти своє здоров'я. А в одному з останніх номерів «Кримської світлиці» вийшла українська пісня «Ой у лузі червона калина...». Тобто газета пропонує широкий вибір і неймовірне багатство тем. Вона цікава для всіх! Але й зобов'язує читання, бо часом так можуть схвилювати деякі кримські публікації... Скажімо, матеріал про можливі закриття української паралелі в бахчисарайській школі № 4. Ми добре знаємо, як підступно це може бути зроблено. Спочатку не набрати перший клас, а потім спокійно чекати, поки випуститься нижній другий... Далі вже все буде російською і «українська проблема» в місті зникне. А можна ще звиди згорнути паралель – при великому бажанні шовіністично налаштованих освітянських чиновників це можливо. Мене, волинянину, не можуть не хвилювати тенденції в кримському шкільництві.Хоча, враховуючи ту обставину, що осві-

Василь Абрамчук

тою тепер керує українофоб Табачник, треба бути готовим до всього. Як колишній шахтар, я маю можливість періодично бувати в Криму на лікуванні. Знаю, що тепер зовсім неможливо придбати патріотичну українську періодику в кіосках... А отже, є важко згуртувати місцеве українство. Це дуже боляче, бо ми, зазвичай, шануємо національні почуття інших народів, а ось самі буваемо незахищені – особливо на Південному Сході. Я завжди вважав, що росіяни – наші брати, але після того, як ухвалили новий закон, почав у цьому сумніватися. Щось не чути їхніх протестів з приводу утисків української – і це дуже засмучує. Крим – невід'ємна частина України, тому на території АРК повинні функціонувати українські школи, якщо не в кожному населеному пункті, то принаймні в кожному місті. Якщо в Севастополі і в давній історичній столиці Кримського ханства Бахчисарай не буде хоча б по одній великій і престижній українській школі, то всі розмови про споконвічну дружбу українців з росіянами втрачатимуть сенс. Тому що з нашого боку буде велика недовіра.

Братія Капранові, письменники, м. Київ:

— Подібних прикладів тиску на українство (як це сталося у бахчисарайській школі № 4) буде ще багато. Одним Бахчисарайєм справа не обмежиться. А універсальний рецепт протистояння є лише один: гуртуватися! Якби батьки не давали себе залякати по одному, якби гуртувалися навколо української ідеї, якби всі були зосереджені на тому, щоб витримати цей шалений тиск і не дати викорінити останні залишки української інфраструктури в Криму, то був би шанс перемогти. Отже: єднатися і не здаватися! Це рецепт виживання українства сьогодні. А коли ми переможемо і будемо судити всю цю потоху, то згодяться документи. Суд буде, і на нього не доведеться чекати дуже довго. Тому бажаємо бахчисарайцям мужності, витримки і... хорошої пам'яті. А у кого пам'ять погана – побільше записуйте, занотовуйте, документуйте. Все знадобиться. І кожен з нас повинен навчитися без страху говорити підбілим чиновникам у вічі: «Панове шовіністи, не заривайтеся!»

Роман Пляцко — доктор фізико-математичних наук, передплатник «Кримської світлиці», м. Львів:

— Не лише в Севастополі і Бахчисараї, але і в Армянську, Джанкої, Краснопerekopську, Керчі, Євпаторії, Саках, Чорноморську му влада повинна відкрити хоча б по одній українській школі. Якщо вона не ворог сама собі, звичайно... Раніше, в період президентства Ющенка, українство ще якось мирилося з майже повною відсутністю українських шкіл у Криму. Мабуть, тому, що вистачало зовнішньої, показної українізації в столиці, а головне – було чимало патріотичної риторики. Але тепер новий мовний закон таким «холодним душем» був для всіх, що відразу всі противерзіли і побачили жахливі перекоси у шкільництві. Залишили все, як є – у Криму не можна. Бодай якісь позитивні зрушення у мовному питанні повинні бути. Українство за два останніх десятиліття суттєво змінилося, з'явився дух солідарності. Якщо помітних змін у Криму не буде, то саме туди буде звернена увага україномовної інтелігенції і всіх патріотичних організацій. Оскільки новий мовний закон української мови прямо не забороняє, навпаки, наголос робиться на певній гармонізації міжнародальних стосунків, то, керуючись цим законом, у Криму можна зробити багато корисних справ – і для українців, і для кримських татар.

Сергій Лашченко

СІЧ НА РЕЙНІ,

АБО ШЛЯХИ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІЛЬНОГО ДОМУ

Вольтер: «Україна завжди прагнула свободи»

Захід і Схід Європи.

Франція й Україна.

Століттями, починаючи від дочки Ярослава Мудрого Анни — королеви Франції, з'являють їх нитки дружби, взаємного спілкування на державному, військовому й культурному рівнях.

Проілюструємо цю тезу подіями, що відбулися на відтинку нашої історії від Богдана Хмельницького до Івана Мазепи й Пилипа Орлика. То була велика Козацька Доба, коли Україна як європейська держава виборувала свою незалежність. Але то не лише історія. Наши пращури своїм прикладом показують нам, нині сущим, можливі шляхи України до Європейського спільного дому.

* * *

Близькі успіхи українських козаків у визвольній боротьбі сприяли швидкому зростанню їхньої репутації. Володарі європейських країн — королі Швеції, Франції й Польщі, господарі Трансильванії та Валахії — прагнули привернути їх на свій бік.

Ще за кілька років до визвольних змагань 1648–1654 років Богдан Хмельницький, добре розуміючи політичну ситуацію, що на той час склалася в Європі, вірно оцінив місце й роль України в ній. Якраз це й було покладено в основу стосунків тодішньої України з Францією. Ось лише кілька промовистих фактів.

У жовтні 1644 р. Хмельницький дівчі відвідав Варшаву. Там він кілька разів зустрівся з французьким послом — графом де Брежі та вів успішні переговори щодо найму козаків на службу французькому королю.

«Цими днями у Варшаві перебував один з козацької старшини — полковник Хмельницький, — повідомляв посол у Париж. — Він був у мене, я мав з ним дві розмови. Це — людина освічена, розумна, сильна в латинській мові. Шодо служби козаків Його Величності, то, якщо війни з турками не буде, Хмельницький готовий допомогти мені у цій справі».

У квітні 1645 р. Хмельницький у супроводі Сірка й Солтенка приїздить у Францію, веде в Фонтенблю переговори з принцом Конде та укладає угоду про наймання 2600 козаків на службу французькому королю. Той зобов'язувався виплачувати щорічно кожному козакові по 12 талірів, а полковникам та сотникам — по 120. Запорожцям надавалося право битися з ворогом без втрата французького командування, за своїм розумінням стратегії й тактики. Мета козацького загону була визначена французами великою конкретно — захопити фортецю Дюнкерк, у якій засів п'ятитисячний гарнізон.

Полишивши Сіркові й Солтенкові клопот із перевезенням козаків до Франції, участь їх у воєнних діях, Хмельницький повернувся додому.

Облога Дюнкерка — іспанської на той час фортеці — один з останніх епізодів Тридцятирічної війни. Французи вже не мали ніякої змоги подійти на гарнізон фортеці належним чином: не було ні грошей, ні приспів, ні живої сили.

Навесні 1645 р. козацький корпус з України перевезли морським шляхом із Гданська до Кале. Доля Дюнкерка

була вирішена, стрімким штурмом козаки на конях і пішки 11 жовтня 1646 року увірвалися до фортеці. Мешканці міста з острахом дивилися на чубатих, озброєних кривими шаблями відчайдушних вояків. А ще подив дюнкерців викликало те, що чужоземці вели себе гречно, нікого не було зобиджено чи пограбовано.

Разом із козаками під стінами Дюнкерка вершили свої подвиги Шарль дю Бас (за титулом матері д'Артанян, герой творів Александра Дюма) і його товариші — мушкетери. Майже два роки пліч-о-пліч билися мушкетери та запорожці у тій війні. Французький історик П'єр Шевальє з цього приводу писав: «Французам не треба було закликати запорожців до звитяги. Хоробрості їм вистачало...»

* * *

Віддамо належне французьким політикам і військовим: вони об'єктивно оцінювали обставини, що склалися в Україні за часів Хмельниччини. Переївидаючи з 1630 до 1648 року на службі в польського уряду, французький військовий інженер Гійом-Лавессер де Боплан керував будівництвом фортеці у Бродах, Барі, Кодаку. Спостерігаючи за життям в Україні, він записав у своему щоденнику: «Шляхта живе, як у раю, а селяни, як у чистилищі, а якщо селяни потрапляють в неволю лихому панові, їхнє становище гірше від галерних невільників — ця неволя багатьох з них змушує до втечі, а відважніші подаються на їхнє Запорожжя».

Богдан Хмельницький був творцем збройних сил повсталого українського народу. П'єр Шевальє у своїй хроніці «Про війну козаків з поляками» визначає, що саме масова участя населення у Визвольній війні мала фатальні наслідки для польського війська.

«Поляки завжди чинили опір навіть найгрізнішим ворогам, — пише, зокрема, він. — І все-таки ці війни не здавалися такими небезпечними, як війни з козаками, що розпочалися 1648 року, майже в момент смерті короля, бо ці бунтарі затягнули у свої заколот мало не все населення Чорної Русі».

* * *

Рід гетьмана Івана Мазепи з родом Богдана Хмельницького з'явився поколіннями спільнною боротьбою за незалежність України.

Дід майбутнього гетьмана — Микола Мазепа — разом із Северином Наливайком обороняв нашу віру й волю. За те що він був страчений ляхами у Варшаві. Його батько — Степан Мазепа, підчаший чернігівський — пристав до Хмельницького. То й онуків, і синові — Іванові Мазепі — був напевно відзначений життєвий шлях, важкий і небезпечний.

Нагадаємо лише ті моменти його біографії, які відповідають темі нашої розповіді. Отримавши грунтovnu освitu в Києво-Могилянському колегіумі та езуїтському колегіумі у Варшаві (а може, й у вищій школі в Польщі), Мазепа три роки вчився у вищих навчальних закладах Франції, Голландії, Німеччини, Італії. Тут Іван, крім загальних дисциплін, вивчав основи фортифікації та гарматної справи, став визначним фахівцем у цій справі. І, звичайно, досконало оволодів

дів французькою, німецькою та італійською мовами.

Французький дипломат Жан де Блюз, що в 1704 році відвідав Мазепу в Батурині, зауважує: мова гетьмана «...добра і чепурна... При його дворі два лікарі-німці, з якими він розмовляв їхньою мовою, а з італійськими майстрами, яких є кілька в гетьманській резиденції, говорив італійською мовою. Я розмовляв із господарем України латинською мовою, бо він запевняв мене, що не добре володіти французькою, хоч у молодших літах гетьман відвідав Париж і південну Францію, був навіть прийнятий у Луврі, коли святували прінаймінський мир. Не знаю тільки, чи в цьому твердженні немає якоїсь особливої причини, бо сам бачив у нього газети французькі та голландські».

Французька громадськість постійно проявляла особливий інтерес до постаті гетьмана України. Важко знайти у вітчизняній історії ще таку особу, крім Мазепи, діяння якої стали б у Франції темою для низки творів — історичних, художніх, музичних. І в усіх них Мазепа виступає в ролі позитивного героя.

У світову літературу ввів Мазепу Вольтер. Він заявив, що гетьман віршив досягнути незалежності, створити з України могутню державу. «Мазепа, — писав Вольтер, — відважна людина, далекозора, невтомна в праці».

Француз Анрі Констант д'Орвіль у 1764 році написав роман «Спогади Азема», в якому розповів про підступного Петра I про благородного Мазепу. Віктор Гюго в деяких своїх творах також писав про Мазепу, його боротьбу за визволення України. У боротьбі з тиранською владою московського царя моральну перемогу залишалася за Мазепою. Епітафією на могилі гетьмана могли б стати слова тогочасного французького дипломата Бонана: «Ніколи не було в Україні людини, рівної Мазепі в повазі і багатствах. З цього боку він був вищий за багатьох володарів, а ще більше відрізнявся якостями свого розуму».

Таких прикладів у франко-українських відносинах — безліч. Вони показують, що вже тоді на берегах Сени добре знали одне одного, але й відчували велику взаємну симпатію. Григорій отримав із рук Вольтера подарунок — розкішний примірник «Історії Карла XII», оправлений в червону шкіру з відбитком герба Орликів. В «Історії» був окремий розділ, присвячений Україні Й. Мазепі.

Григорій Орлик передчасно помер від рак на п'яносто році життя. Людовик XV з цього приводу написав листа графині Олені Орлик: «Мадам, я втратив досконалого шляхтича, Франція — сміливого й відважного генерала, ім'я якого залишилось в славетних анналах армії. У безмежному горі, що Вам трапилось, знайдіть відраду у цьому моєму признанні, що граф Орлик помер, як слід умирати людині його роду й гідності».

Крім добрій згадки в історії Франції, Григорій Орлик залишив по собі незвичний пам'ятник — уже в наш час поблизу столиці Франції спорудили міжнародний аеропорт. Він розмістився на землях колишнього помістя Орликів. Тому й був названий «Орлі».

За Козацької доби ніколи наші два народи — українці й французи — не скрещували збрі. Вони завжди знаходили шляхи до порозуміння, взаємно злагоди. «Осьмите всі за руки!» — закликав гетьман Іван Мазепа. Хай ця традиція, започаткована нашими пращурами, має продовження і в наші дні, коли Україна прямує в Європу. Хай голос гальського північного і українського солов'я зіллються в спільному гімні братерства!

Павло МАЗУР,
краєзнавець і письменник
м. Маріуполь

ном клубу «Секрети короля». Не дуже довірюючи своїй офіційній дипломатії, Людовик XV утворив свою таємну дипломатію, що зносила безпосередньо з королем і діставала від нього інструкції. Фактично Григорій керував українським (східним) відділом таємної дипломатії короля.

Якраз Григорій Орлик висунув проект перенесення СІЧІ НА РЕЙН, під французьку опіку. 25 березня 1735 року Григорій подав на ім'я Людовика XV меморандум такого змісту: «Франція потребує легко обробленого війська, яке вона могла б виставити як противагу цісарським гусарам, яких кількість щодня збільшується... Козацька нація — чудова противага гусарам і буде бити німців так само, як інші гусари не дають спокою нам».

Розповівши історію Січі, Григорій продовжує: «Вони не мали б нічого проти того, щоб організувати свою Січ зі своїми звичаями й законами в іншій країні. Особливо вони бажали б служити французькому королеві, якому мужність і неприхильність до їхнього споконвічного ворога — москалів — їм відома... Москалі й так пригнічують населення в Україні, то вони (населення) з радістю перенесуться до країни, де шанують давні вольності».

Французький уряд прийняв цей проект, але перепоної з'явилася з боку Туреччини. Порта у своїй боротьбі з Рoccією сама потребувала допомоги козаків, що гуртувались навколо Пилипа Орлика. Старий Рейн на цей раз не побачив запорожців і не став для Січі тим, чим пізніше Дунай і Кубань.

Цікаве для характеристики Григорія Орлика, як і для франко-українських відносин наступне: Вольтер і Орлик-молодший не лише добре знали одне одного, але й відчували велику взаємну симпатію. Григорій отримав із рук Вольтера подарунок — розкішний примірник «Історії Карла XII», оправлений в червону шкіру з відбитком герба Орликів. В «Історії» був окремий розділ, присвячений Україні Й. Мазепі.

Григорій Орлик передчасно помер від рак на п'яносто році життя. Людовик XV з цього приводу написав листа графині Олені Орлик: «Мадам, я втратив досконалого шляхтича, Франція — сміливого й відважного генерала, ім'я якого залишилось в славетних анналах армії. У безмежному горі, що Вам трапилось, знайдіть відраду у цьому моєму признанні, що граф Орлик помер, як слід умирати людині його роду й гідності».

Крім добрій згадки в історії Франції, Григорій Орлик залишив по собі незвичний пам'ятник — уже в наш час поблизу столиці Франції спорудили міжнародний аеропорт. Він розмістився на землях колишнього помістя Орликів. Тому й був названий «Орлі».

За Козацької доби ніколи наші два народи — українці й французи — не скрещували збрі. Вони завжди знаходили шляхи до порозуміння, взаємно злагоди. «Осьмите всі за руки!» — закликав гетьман Іван Мазепа. Хай ця традиція, започаткована нашими пращурами, має продовження і в наші дні, коли Україна прямує в Європу. Хай голос гальського північного і українського солов'я зіллються в спільному гімні братерства!

Павло МАЗУР,
краєзнавець і письменник
м. Маріуполь

КОЗАКИ НА ПОКРОВУ ПОДАРУВАЛИ ІКОНИ

Шість православних ікон, писаних в українському народному стилі орієнтовно в XVIII–XIX століттях, б

Kоли чую по радіо у виконанні популярних артистів красиву пісню про Україну, в якій є такі хвилюючі рядки:

Прихильюсь до народів
сердечно й уклінно.
Побажаю свободи,
і щастя, й добра.
Тільки вірю:
ніколи не вмреш, Україно,
Бо співучий народ
і в біді не вмира, — я відразу ж
згадую мого давнього і доброго
товариша по перу, відомого українського поета, ім'я якого дуже
тісно пов'язане з Кримом, — Степана Михайловича Литвина.

Степан Литвин — один з тих небагатьох українських авторів, хто видав свої дві перші збірки віршів «Серце не мовчить» (1958) та «Під небом Криму» (1960) у видавництві «Кримвидав» (м. Сімферополь) невдовзі після того, як Кримська область територіально увійшла до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки (1954).

Тоді, в кінці 50-х та на початку 60-х років, у Криму за підтримки держави почало активно відроджуватись українство. Кілька років поспіль тиражем у 50 тисяч (!) примірників виходила україномовна газета «Радянський Крим», на роботу до якої було запрошено досвідчених журналістів з інших областей України — Володимира Шахнюка, Миколу Миронця, Василя Ковтуненка, Івана Тимошенка, Федора Шапочки, Петра Качана, Петра Косяченка, Ігоря Руденка... Редактором газети був Дмитро Прикордонний. Він і запропонував Степанові Литвину, випускникові філологічного факультету Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка, який на той час викладав українську мову та літературу в середній школі на Донеччині, посаду літературного працівника в очолюваній ним кримській газеті.

Молодий філолог з радістю прийняв запрошення і хоч ще не мав досвіду газетярської роботи, зголосився. Адже ж вчитися було в кого! Колектив «Радянського Криму» складався з велими досвідченими журналістами.

У середині 50-х років минулого століття був популярним лозунг: «Перетворимо Крим у край садів та виноградників!».

Молодий поет Степан Литвин дуже часто виступав на сторінках газети з віршами про чарівний кримський край, присвячував свої поетичні рядки людям, які своєю сумлінною працею звеличували таврійську землю — виноградарям, садоводам, будівельникам тролейбусної траси Сімферополь — Ялта...

Один зі своїх віршів, що має назву «Володар степу», поет присвятив Іванові Костянтиновичу Барану, чабанові радгоспу «Міжводне» Чорноморського району, в якому з теплотою і щирістю розповів про нелегку чабанську працю, теплими барвами змальовав образ простого трудівника — колишнього солдата, що виборював на фронтах Великої Вітчизняної жадану перемогу.

Загорілій, з бровами густими,
у папасі. Гирлига в руці.

Сонце й вітер —
його побратими
(А буває ж — ворожі бійці).

Вдень, вночі, у жару,

в хуртовину —

У степу, мов солдат

на посту, —

Не «заллеться» вівця,

не загине

Раз Іван Костянтинович тут.

Хоч і важко —

не скаржиться зроду,

Хоч і рана болить — не біда.

Як занє, бува, на негоду —
Кенігсберзькі бої пригада, —

таким постає цей володар степу

під пером поета...

Молодий поет і журналіст Степан Литвин брав активну участь у роботі обласної письменницької організації, яка з 1954 року стала філією Спілки письменників України. Тоді ще до її складу входив і автор знаменитої епопеї «Севастопольська страда» — письменник, академік Сергій Миколайович Сергеєв-Ценський, творець цілої бібліотеки прекрасної прози. Плідно працювали прозаїки Микола Бірюков, Ілля Вергасов, Марія Глушко, поети Вадим Земной, Микола Криванчиков, Анатолій Мілявський, Григорій П'ятков, Борис Сerman та багато інших.

1958 року в Кримському державному видавництві, або як воно скороcheno називалося Кримвидав, побачила світ перша збірка віршів Степана Литвина «Серце не мовчить» — перша книжка українською мовою сучасного кримського автора (досі виходи-

поет Іван Нехода. Досвідчений організатор, природжений дипломат, він зробив чимало. Змінилися штати письменницької філії, поліпшились побутові умови її роботи.

«Письменники, — згадує Степан Михайлович Литвин, — систематично почали виступати перед читачами в Севастополі, Ялті, Старому Криму, на заводах і фабриках, у садах і на виноградниках, у військових частинах. Поячастішли літературні передачі на радіо й телебаченні. Надзвичайно добра людина, Іван Іванович допоміг не одному літераторові видати книжку, вступити до Спілки письменників України, по-ліпши житлові умови. Довіку вдячний і я цьому добротворцю і людинолюбі».

Тоді ж, що вже було й за моєї пам'яті, побачили світ перші поетичні збірочки молодих українських поетів — Лідії Кульбак «Я

раторів. Однак іхні можливості були обмежені. «Хвиля своєрідної українізації в Криму (офіційно цей термін не вживався), — згадує Степан Михайлович Литвин, — почала спадати особливо після обрання первого секретаря Кримського об'єднання партії Василя Ком'якова секретарем ЦК Компартії України з питань сільського господарства. Підкressлю, — зазначає Степан Михайлович, — що україномовна газета «Радянський Крим» була дуже бойовою, надзвичайно цікавою. В ній систематично виступали зі своїми творами популярні сатирики Микола Полотай і Олексій Малін. Газета гостро викривала бюрократів, хапуг, бракоробів і браконьєрів. Місцеві чиновники і шовіністи регулярно скаржились у високі партійні інстанції, шукали покровителів з-поміж урядовців. І ось таку бойову газету за розпорядженням тодіш-

любові», «Твій голос», «Кольори тривоги і надії», «На зоряних вітрах», «Калина в снігу»... Більшість з цих книжок Степан Михайлович надсилав мені з теплими, щирими словами побажань у житті і творчості і для мене вони, ці книги, дуже дорогі.

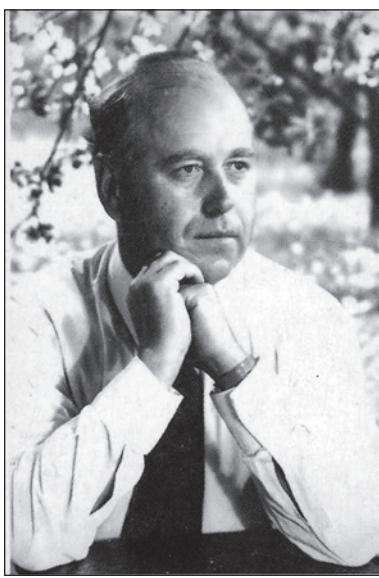
Останні кілька років перед виходом на пенсію за віком Степан Литвин завідував відділом поезії в письменницькій газеті «Літературна Україна». За свою багаторічну поетичну творчість удостоєний літературної премії імені славетного українського поета-лірика Володимира Сосюри.

А нещодавно поет Степан Литвин, чия творчість розквітла під погожим небом сонячного Криму, відсвяткував своє 80-річчя. Господи, як же швидко плине час!

У своїх поезіях Степан Литвин багато розмірковує про наше неоднозначне сьогодення, з бо-

«КРИМ — ДОВІЧНА ЛЮБОВ МОЯ...»

ШТРИХИ ДО ЛІТЕРАТУРНОГО ПОРТРЕТА ПОЕТА СТЕПАНА ЛИТВИНА

ли тільки твори класиків Лесі Українки, М. Коцюбинського, Степана Руданського, Остапа Вишні, які свого часу творили в Криму чи присвятили свої твори цьому краю.

У 1959 році Степана Литвина було прийнято до Спілки письменників України. Це дало новий поштовх для творчої енергії. Уже наступного, 1960 року, у Кримвидав побачила світ і друга збірка віршів «Під небом Криму».

Вірші Степана Литвина дуже ме-

лодійні, співучі, бо з дитинства

узвібрали до серця народні мелодії

рідного Поділля, а тому й не

дивно, що кримські композито-

ри Всеволод Ковальов, Ісай Рой-

зентур, Хосе Кабестані, Василь

Митьков та інші написали на них

понад три десятки пісень. А ві-

домий український композитор

Климентій Домінчен створив

«Кримський вальс», який було

відзначено на пісенному кон-

курсі. Згодом частину цих пісень

разом з українськими народни-

ми було записано на платівках

«Апрелевського заводу» в Москві.

Великою подією в житті україн-

ської культури в Криму став

приїзд Івана Виргані, Василя

Кучера, Юрія Дольд-Михайли-

ка, Павла Загребельного та інших

письменників. Їх тепло зустрічали

кримчани — тоді, на відміну

від нинішніх умов, майже всі

росіяни досить дружелюбно сприй-

мали українське слово. Кияни

тепло привітали й молодого пое-

та Степана Литвина, подарували

йому свої книги.

Новий етап розвитку українсь-

кої літератури в Криму (та й за-

галом кримської культури) наст-

ав, коли обласну письменниць-

ку організацію очолив відомий

солдата люблю», Миколи Артеменка «Колосковий гомін», Дмитра Черевичного «Мій супутник», Михайла Шалати «Зоряне пеперджин'я», Анатолія Логвиненка «Багряна голубін'я...». З першими творами виступали в періодичній пресі студенти Дмитра Шупта, Федір Степанов, тодішній військовослужбовець, автор цих рядків. При Спілці письменників почало працювати молодіжне літературне об'єднання, яким керували відомі кримські літератори. Відвідував його заняття і я — на той час військовослужбовець строкової служби однієї з частин Сімферопольського гарнізону. То були незабутні роки — всі ми були молоді, енергійні, палко закохані в поезію, в рідне українське слово.

Степан Михайлович Литвин з поміж нас був наймайстішим поетом, автором двох збірок віршів, мав багато гарних пісень, створених разом з місцевими композиторами. Його вірші кримської тематики часто друкувалися в україномовній газеті «Радянський Крим», в альманасі «Крим», були окрасою тодішньої повоєнної української поезії Криму.

Для мене, юнака з Черкащини, Крим досі був невідомим краєм і я хотів якомога більше дізнатися про нього. Вірші Степана Литвина хвилювали читача same кримською тематикою, підкорювали щирістю, мелодійністю української мови, екскурсами в історичне минуле нашого українського народу, що тісно перепліталося з давнім Кримом, із запорозькими козаками та чумаками, які сиділи дорогах...

Іван Нехода, тодішній, на початку 60-х років минулого століття, очільник письменницької організації, чимало подорожував по Криму, зустрічався з його трудівниками, написав багато творів, присвячених цьому квітучому краю, який волею партії та тодішнього радянського уряду, став однією з областей радянської України.

На жаль, кримський період діяльності поета Івана Неходи тридав порівняно недовго. Все дуже боліли фронтові рані, потрібен був постійний сімейний залишок. Поет невдовзі повернувся до Києва, де на нього нетерпляче чекала мила родина.

Керівники Кримської письменницької організації Олексій Малін та Марія Глушко працювали сумлінно, намагались всіляко підтримувати українських літе-

ньюго міністра культури Катерини Фурцевої закрили (як нерентабельну!). Різко зменшилась кількість радіо- і телепередач україномовних книжок в обласному видавництві. Запеклі шовіністи

«ДОКИ РІДНА ПІСНЯ ЗВУЧАТИМЕ — УКРАЇНА НЕ ВМРЕ!»

МОВ КРИЦЯ,
МОВ КРИШТАЛЬ
І МОВ АЛМАЗ

Не бійтесь заглядати у словник...

Максим Рильський

Люблю, мов сонце,
материнську мову...
Нам кожна братня мова дорога.
Грінченко Й Даль
ведуть у даль чудову.
О словників жага, віків снага!
А слово і голубить, і карає,
А слово і вбиває, їй воскреша...
Ти, мово, — море, небо неокрає,
Несмertність наша, правда і душа.
Чи зданта розгулятись
бездуховність,
Якщо в душі цвіте віків любов!
Глибинна мови рідної верховність,
Вершинна чарівливість
братніх мов...

Майну дитинства
добрими краями —
І серце незрівнянно защемить.
Щебече рідна мова солов'ями,
Гаями, наче молодість, шумить;
Вода й криниця, зірка і зірница —
Жіночий рід панує в словниках.
Хто витворив пісні! Не таємниця;
Вони — немов пісні на рушниках.
Є в словниках корали і корали,
Корела, і Корея, їй дух степів.
Народів інших ми не покоряли,
Несли не меч, а волі гордий спів.
Три в словниках Поповичи —
билинний,
Павло — мов сокіл, та Іван, співак,
В народній пісні —
легіт верховинний,
Цілушки святість і цілунку смак...

Пливуть віки. Пливуть вінки
тернові...
Тернопіль і хустини квіткові.
Цвіте нам терен, опадає в слові —
Слова не опадають вікові.
Одвічно люди мріяли про вічне.
Століття мчали.
З ними — Дарій, Дір...
А після грому ядерного вічністі
Зостанеться хіба для чорних дір...
Ах, бездіяльність —
безум буде, зрада
В протистоянні смерті і життя.
Заримувати можна
«праця — правда»,
А як же майбуття і небуття?
Є в словниках і віра, і надія,
Є слова дія, дієслів полки.
Чи вистоїть земля й помолоді,
Чи вигорять народи й словники!..
Народжена і жити, і вмирati,
Людина слів у виїрі не бере.
Не вмре ніколи рідне слово Мати,
Найперше слово мама не помре!
Нам словники — аннали у напрузі,
І вірні друзі, і провідники.
В борінні, у горінні, в горі. Друзі,
Не біймось заглядати в словники!

НЕСЕ ДІВЧИНА ВОДУ

Соната

Люблю небес божественну
природу,
Люблю он те сузір'я над усе.
Народ назавв
«Несе дівчина воду» —

На вічному коромислі несе.
Несе дівчина воду — із Дунаю?
Коромисло вітрисько широ гне.
А як дівчину кличути, я не знаю —
Чи Дана, чи Малуша, чи Рогнедь...
Несе дівчина воду — Гореслава?
Несе з Дніпра чи з Божої ріки?
Для смерда чи для князя Ярослава,
Якого Мудрим зватимуть вікі?
Несе вона Данилові Нечаю,
Івану Богунові чи Сірку?
Несе вона долиною із гаю
Коханому, палкому козаку.
— Напиjsя на здоров'я на дорогу...
— Напій мого товариша-коня!
— Вінонки ще ж немає,
слава Богу...
Я виглядатиму тебе щодня...
А він її підносить, наче квітку.
Вона сумно зіркою сія:
— О, як без тебе жити,
мілій світку?!

— Зостанеться тобі любов моя... —
І свиснув на коня:
— Прощай, Ганнусю!
Вернуся...
Десь на другу весну жди... —
Ше озирнувся.
Вороний спіткнувся...
— Ой лишенко...
Востаннє? Назавжди?
Несе дівчина воду біля Кодні,
Де стогне і дзвенить недавній жах,
Де плач немов висить
іще їй сьогодні —
По гайдамаках, стражених батьках...
Водиченьку несе Кормалюкові
(Його сліди обнохали хорти)...
— Щасливо, доню,
стань на рушничкові!
І дітонькам, і внученькам світи!
І знов бої... Несе дівчина воду
Понад рікою січовим стрільям,
Їм зірвано мости. Не видно бруду...
А ворог наліта і тут, і там...
— Пойти вояків чи скорострілі?
Стволи, немов у горні,
розпеклись... —
— Небесну Діву перед згином
стрілі? —
— Згадаєш, чічко, легіння колись?
Бринить слоза...
Коромисло не гнетиться,
Здригається хустиночка —
не шаль...
— Не плачте, дівчино:

— усе минеться...
Нам України жаль... себе — не жаль.
Петлюрівцям несе дівчина воду.
Трикутник смерті. Помочі нема.
Одні впадуть за молоду свободу,
А інших ждуть вигнання,

тиф, зима...
Дівчина за кордоном. Світло й тіні.
І тут нелегко чесним та простим...
Несе дівчина воду в Аргентині,
Несе бразильським

праписом густим...
— Ох, ми старі, як ці ліси змінні...
А ти — неначе зірка модала! —
— Яка вода, яка смачна вода,
Ta не така, як вдома, в Україні!
Несе водицю вдома, під Базаром.
Йдуть вояки Тютюнника Юрка.
(Оточать їх котовці незабаром...
Нерівна битва, вперта і гірка...).
Обірвані. Голодні. А шуткують:
— Медочку дарувала б — не води!
Чотири сотні бранців пошаткують:
Приєгти не зламає ні один.

Воліли у землі питомій гнити
І навесні зійти сумним зелом,
Ніж з ворогами кривду боронити,
Між чужаками йти журним селом...

З одним відром,

а впала, мов на кризи.

За червень — півсела у вишнику...
Голодомор страшний
змалоїт в «Чорній книзі»

І тугу вишийте на білім рушнику!..

Горить калинонка:

і звідти, і звідти

Стріляють... Нічим захиститись їй...

Несе дівчина воду...

«Мессершмітти»

Ганяються... На схід відходить бій...

На третю весну

знов гудуть гармати.

Повзуть солдати.

Й сумніви повзуть...

Несе дівчина воду брату й кату:

Ізнову галичан в Сибір везуть,

Ізнову волинян в Сибір везуть,

Гуцулів, подолян в Сибір везуть...

Несе водичку там, де Верховина,

І там, де Світязь, де повстанці гай.

— Христос воскрес!

— Воскресе їй Україна!

Навік прошай! Із бою не чекай!..

Несе водиченьку до молотарки.

Із барабана — куряви стовпи.

Не коні й гарби —

шкапи та безтарки.

Бабуні носять ряднами снопи...

Несе дівчина воду на світанку.

Під кубом розпалила ще вночі.

І вижене пахучу бурячанку,

І Чубку вижене в гурток ізранку,

І вижене жартливо в поле ланку —

Збирати хліб комусь на калачі.

А дні летять та б'ють,

немов копита.

Цвіте доба нових багатіїв.

На ринку є усе. За що купити?

Недужий братик жданікіків...

Несе дівчина воду у Мілані.

І п'є француз, і турок воду п'є.

Але не липніть, кавалери п'яні,

Бо працю, а не тіло продає.

Несе дівчина воду і співає

На чужині свої пісні завжди.

Дівчатам дорікає їй співчуває,

Як продаються з крайньої нужди.

А їй навіщо нелюб випадковий?
Кебету маєш? То крутися, дій.
Не вішай носа у біді. Підкови
Шукай на щастя. Не втрачай надій!
Несе дівчина воду вдома знову...
Зір віднімає Чорнобиль, гени ссе...
Несе дівчина воду полинову,
З кринички потемнілої несе.

3 Ревухи, Винниці вода тікає...
Несе дівчина воду за версту...
Життя щезає, де вода знає
Люд забуває істину просту?

Течуть вода і час, і Всесвіт-Діво,

Зорять на Землю вічні Терези.

І зважують діла людські правдиво,

І не забудуть жодної сльози.

БАЛАДА ПРО НАРОДНУ ПІСНЮ

Григорієві Гусейнову

Денікінці тікали через луки...
Гукнув отаман: «Скоро їм каюк!»

Розпечени від кулеметів руки,

Затерпілі руки від тяжких шаблюк...

Чинив рознос Махно

скоробагатку.

Вогонь у кашоварів ще палав.

І підійшов юнак-чубатко:

«Батьку!

А Ваня Негребицький

пісню склав...»

Ті прали сорочки, ті грали в карти.
Герою фершал рученьку відтяв...
І попросив отаман: «Як не жарти,
To заспівай, Іване, що утяв».

«Розпрягайте, хлопці, коні,
Ta й лягайте спочивати,
А я піду в сад зелений,
В сад криниченьку копати».

Бентежив, голос юний і високий,
Дзвенів, як дужий весняний потік.

І слухав Нестор,

мужній і жорстокий.

І, хвилечку помовчавши, прорік:
«Я, Ваню, знов,
що ти рубач одважний,
Що за свободу і життя б оддав.

Але що ти мистець

од Бога справжній...»

Ну як ти все душевно передав!
Копаєм криниці, дівчат кохаем.

Як вишині, пахнуть дівчини вуста...

Ми пісню цілим військом

заспіваем —

Почує Україна-сирота.

Підхоплять галичанки

і кримчанки,

У весь народ наш посеред біді...

Не можу, брате, встати із тачанки...

Чортяко, поцілує... підійди!..»

І в кожнім забринілі найдорожче,
І стало більше доброти і тепла.

Шептали щось могили

(Продовження. Поч. у № 38-42)

А буде в нього перевага в Президії — він щось не звичне, не буденне влаштує. От він і справу лікарів поверне навпаки, і ще багатох реабілітує. Можна і тих, кого в 1937-1938 роках арештували. Оте допомогло б підняті його авторитет! Та про це — поки що нікому ні слова. Бо раптом хтось інший на трон проскочить, то теж так владу свою візьметься змінювати.

Після цієї думки він аж засовався в кріслі: та це те саме, що треба! Адже таке звільнення з-під арештів буде доказом, що він до тих арештів був і раніше не причетним. Хай тоді люди здогадуються, хто ти арешти здійснивав. А од себе ту тінь увибій тим самим таки одведе. А всясьду на троні, тоді і цим, і всім іншим знову кулака покаже.

А цій думці він порадів і аж усміхнувся заміряно. Так, йому тепер належить тільки не програтити момент, тільки поспішати, аби його мрія здійснилася.

СЦЕНА П'ЯТА. КЛОПОТИ ОБЛІСІЛОГО ПОЛІТИКА

Цього ж дня в подібному кріслі в кабінеті п'ятого секретаря ЦК КПРС сидів занурений у свої роздуми ще один з гурту поплічників Коби-Сталіна. Москва приймала з неба дрібні хрітиночки білих сніжинок, безрезевий холод тихо заглядав у вікна будинку ЦК, але облісілій товстенький чоловік, колишній республіканський партійний секретар України, а нині вже діяч-службовець центрального апарату управління колючими комуністичними вітами всієї радянської держави, проходили не відчував.

Батареї системи опалення, як завжди, були досить теплими, а його всерадянський партійний горон підгірвала радість: на днях запустили першу навколоземну ракету. Отож ці події гріли душу. І тіло грілось. А от мозок під лисиною напотпаного політика п'ятого секретаря ЦК КПРС Микити Хрущова холонув і дрижав від бурі висококремлівських політичних інтриг. Головний заводій радянщини, відходячи в останню путь, не сказав кому він заповідає цей корабель-криголам радянської системи. І всі тепер на цьому капітанському містку свердлять очима, як ворожими піками, одне одного. Хто ж найсміливіший, хто набереться найбільшого нахабства і скоріше інших вчепиться за кермо?

Чесно кажучи, і йому, сивуватому хітруну, як бувалому корабельникові, що побував в різних політичних штормах, подолав і люту спеку гніву, і холод гострих підозр найвищого керманича-капітана, теж хочеться вчепитись за те кермо. Тільки б вчепитися. А потім він зуміє виявити всіх прагнучих цього містка і відсіяти геть наसінинки і ворошиловського давнього полину, і моловських колишніх лопухів.

Згадалось йому, як виступав на Дев'ятнадцятому з'їзді Хазяїн. Всі — і в залі, і за столом президії чекали його програмної промови. Адже скільки років усі його виступи і навіть окремі слова та зауваження сприймались як залізне правило. Не тільки в ідеях його керівників настанов, а й в самих інтонаціях його голосу дзвініли готові сталеві закони. А трапилось зовсім неочікуване. На трибуну повільно, наче на хворих ногах, майже накульгуючи, вийшов старий чоловік, став перед мікрофоном і заявив абсолютно протилежне тому, що делегати чули од усіх раніше виступаючих:

— Тут усі говорили про єдність наших партійних лав. Навпаки, цього зараз у нас

немає. У нашему ЦК, навіть у Президії ЦК немає жодної єдності. У нас зараз повний розвал.

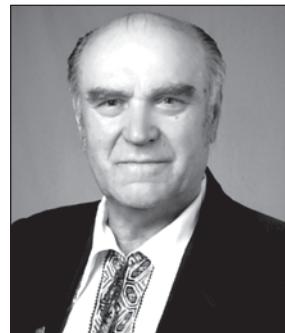
Вся зала, яка щойно при появлі Хазяїна партії і держави громіда бурхливими вітальними аплодисментами, замерла. Тиша, як сідок і супроводжува будь-якої смерті, наче почула наближення розвалу всієї партії і всього радянського соціалізму, і після таких слів вождевого зізнання заволоділа всією великою залою партійного Палацу. І майже кожен з делегатів подумав:

«Та що ж це він каже? Та навіже його словами говорити з нами, країнами партіями, його трагічне проявлення?»

«А може, він, звікливий до повної покірності, так сприймає найпростіше обговорення питань на засіданнях і пленумах?..»

«Невже старість довела його до останнього берега, що сам почав пласти антипартийні вигадки?..»

Хтось думки такі вплітав у

Василь ДЕРГАЧ

ВИРОК ІСТОРІЇ

КІНОСЦЕНАРІЙ ЗА ТРИЛОГІЄЮ «КАРА ІСТОРІЙ»

свою голову, хтось оставів мозком від незвичності, але всі замерли. Що ж іще віддасть, чим здивує Сам? А він покахив і за правом заслуженого інваліда всього радянського соціалізму виголосив зовсім неждане:

— Я — вже старий. Обираєте іншого лідера.

Микита Хрущов був певен, що всі найближчі до Сталіна, хто готувався на найвищу посаду, тоді відразу налякались. Страх, який скільки ось сталінських літ підточував їхніх кролячі душі, зараз охопив кожного з них ще міцніше. Саме так, не задоволення, що ось і він може попасті на омріяну, а тепер вільну посаду, а страшний переполох заволодів кожним з них. А Маленков, голова Ради Міністрів, мабуть, взагалі налякався аж до втрати свідомості.

Чому? Що так налякало поплічників Хазяїна і особливо первого його заступника?

З усталеної практики керівні діячі радянської держави чітко знали, що буде далі з тим, хто насмілиться оголосити про своє бажання замінити Вождя. Такого чекає або жорстоке пряме знищення, або хитра перестановка кудись на окраїну держави. Вишого радянського керманича пересувати нікуди, отже, такому бажачому його замінити залишиться тільки знищення. Підтверджене цьомо було вже багато, починаючи від трагічного прикладу з Кіровим і закінчуючи усуненням від влади знаменитого військовика Жукова.

Ось чому затримтів смертельною тряскою Маленков: боявся, що йому доведеться приймати на себе обов'язки мстивого Генералісимуса.

Та сам Сталін тепер усіх відразу з цього питання заспокоїв — пішов із життя. І тепер, коли на дивані близької дачі той головний тиран лежав зі своїм передсмертним хріпом і щось кричав у агонії, можна її собі подумати, як би таки вчепитися за те диктаторське кермо.

«Але, скоріше, мабуть, вчепиться Лаврентій. Бо в нього, бач, не якийсь гуманний

напрям діяльності, як у мене, а головна посада Держбезпеки — найгостріша і найвогнівша зброя соціалізму. Та все одно я показую, на що я здатен. Я сидіти і чекати чогось буду. Боротись — так боротись!» — роздумував Микита Сергійович.

А коли він ще й дізnavся, що Берія хоче випустити на свободу арештованих у 1937-1938 роках, то твердо вирішив добитись посади Генсека. Тоді вже він сам розкаже народові, хто ж найбільше розстріляв невинних за завданням нашого Хазяїна. Цього хитруна Лаврентія треба розкрити повністю. Ні! Такому не місце на нашій верхівці. Треба чесно розказати людям про вчинки і самого Берії, і інших наркомів, і міліції, і держбезпеки, коли вони без суду і слідства тільки згідно з планами, встановленими Кремлем, арештовували громадян і позбавляли їх життя. І цю роботу треба не тягнути, не відкладати в довгі ящики, а відразу ж її прискорити. Бо він теж не мовчатиме, налагодить свої відомчі ЗМІ — і потонуть всі скіпки істини в морях партійної гуртової балаканини.

Отже, потрібно не програтити момент, коли цьому високочії Берії можна буде вставити палицю в його колеса.

Але той діяч із закривальними руками теж має свою хитру голову на плечах. Він може

ким на 26 червня 1953 року було запрошено в одну із військових частин Московського військового округу начебто для оцінки бойової підготовки персоналу. Там його і арештували.

Хитрість Хрущова допомогла йому позбавитись претендента на найвищий пост у Радянському Союзі — Лаврентія Берії.

Суд над Берією відбувся у грудні 1953 року. Вирок — за антидержавну змову розстріляти.

У СРСР, особливо в Грузії, ходили чутки, що на грудневому суді 1953 року був присутній лише двійник Берії, а сам Берія начебто був убитий ще під час арешту 26 червня 1953 року.

СЦЕНА ШОСТА. ГІРКЕ ЗІЗНАННЯ

На з'їзд поїхали всі разом з двома секретарями обкому. Зі Старобешівського райкому почастіло туди попасті йому, Трасілу С. С. А може, він дійсно того заслужив. Недаремно ж стався. Що вимагали — робив. Вказівки обкомівців виконував. Тепер і в Москві на з'їзді побуває, палац той великий їхній, недавно побудований, побачить.

Як ішли гуртом, так і в залі місця поряд дали. І там обласні організації мають бути вкупні. Сидір Сидорович розуміє, що нагляд обласних парткерівників за підлеглими і тут має здійснюватись. Тим більше, що засідання це якесь незвичайне, чогось їх усіх вночі з 24 на 25 лютого зібрали.

Дивуватись делегати перестали, коли з президентом цього, вже Двадцятого з'їзду Комуністичної партії Радянського Союзу, ведучий проголосив порядок денний: «Про культ особи та його наслідки» — доповідь Першого секретаря ЦК КПРС Хрущова М. С.

Микита Сергійович майже з самого початку доповіді, не приховуючи свого темпераменту, рвонувся з місця в кар'єр. Двома фразами віддавши належне заслугам Сталіна як багаторічного керівника Радянського Союзу і Комуністичної партії, Перший секретар ЦК КПРС сказав, що з іменем цього керівника стали пов'язувати всі нації досягнення, забуваючи про весь наш народ і його керівників у республіках і областях. Таке вихвалювання запаморочило йому голову. Він і справді подумав, що ніким не замінний, що тільки він може керувати урядом держави, а без нього нашу радянську тоталітарну систему вже давно могли стерти з лиця землі. Його всі підтримували, вважаючи, що без нього у нас не було б жодного руху вперед. Так склався його культ.

— Ми не маємо права не розповісти про це всім комуністам, щоб у майбутньому ніхто із вищих партійних посадовців не надумав, що він теж не замінний, — різко, не приховуючи своєї особистої неприязні до Вождя, робив убивчий висновок поведінці колишнього генсека новий секретар ЦК. — Адже дійшло до того, що ми в Політбюро тодішнього ЦК не могли внести щось своє при обговоренні питань, — боялися йому заперечити. Так він сам, одночасно наказав багатьох керівників наркоматів і окремих великих підприємств арештувати. Так він насаджував свій страшний метод управління людьми — метод залізування. Так було — серед народу і серед нас, вищих кадрів, панував страх. Та загадайте, перед війною скількох не стало знаних наших воєначальників. Адже тоді було повністю знищено штаб Кіївського військового округу, який очолював Якір! А в Харківському військовому окрузі за 1936 і 1937 роки безпідставно репресували 150 осіб командного складу вищого рангу!

(Продовження буде)

ПОСІБНИК ДЛЯ МАНКУРТІВ?

Як повідомляє газета «Коммерсантъ-Україна», міждержавна робоча група, що складається з українських і російських істориків, підготувала методичний посібник для вчителів «Україна и Россия на перекрестках истории».

Видання нагадує, що рішення про створення робочої групи з розробки спільнотого методичного посібника для вчителів історії України і Росії було прийнято у жовтні 2010 року. Передбачалося, що посібник синхронізує спірні історичні позиції Національної академії наук України (НАН) і Російської академії наук (РАН) про Голодомор 1932-1933 років, діяльність повстанської армії і Другу світову війну. Підготовка видання завершилася цього року. У Києві воно було презентоване у вересні під час Днів науки і освіти РФ. Загалом було випущено 200 примірників посібника.

Перший модуль видання

присвячено внеску Київсько-Могилянської Академії в культуру обох країн. У другому модулі — «Культура Давньої Русі IX-XII століть» — розповідається про фольклор і звичаї давніх слов'ян. Автори — співробітники Інституту загальної історії РАН та Інституту історії НАН — повідомляють, що культура того часу «поєднувала в собі елементи різних цивілізацій», і перераховують архітектурно-історичні, літературні і релігійні пам'ятки Києва, Чернігова, Смоленська, Суздалі, Новгорода і Пскова.

Третій модуль присвячений соціально-політичному життю російського дворянства і української шляхти у XV-XVII століттях. Автори розділу настоють на подібних рисах панівних станів українського і російського суспільства, описують взаємини всередині станів, побудову судо-

шили взагалі не згадувати. У кнізі повністю опущено період з 1600 до 1946 року, нічого не розповідається про діяльність Богдана Хмельницького, Івана Мазепи, існування України у складі Розійської імперії, громадянську війну, Голодомор, Велику Вітчизняну війну

З РОСІЙСЬКИМ ПРАПОРОМ – В УКРАЇНСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ?

Серед численних антиукраїнських і антидержавних партій, які вільно створені і безперешкодно функціонують в Україні, а частина їх бере участь у виборах до Верховної Ради в 2012 році, «Руський блок» виділяється особливою агресією, до того ж дозволяючи собі проводити передвиборну агітацію під російськими триколорами. 4 серпня цього року голова партії Геннадій Басов заявив на з'їзді, що український «державі необхідна партія, яка представляє реальні інтереси Русского міра». А далі перерахував всі заходи, які треба провести для того, щоб замінити всі українські цінності в Україні на російські.

5 липня 2008 року на Графській пристані відбувся сумнозвісний антидержавний виступ, у якому взяли участь і члени партії «Руський блок», якими керували депутати Севастопольської міської ради від фракції «Російський блок» Геннадій Басов, Андрій Глушаков, Андрій Меркулов, Дмитро Белік. Вони напали на військовослужбовців стрікової служби Військово-Морських Сил Збройних Сил

України і не допустили встановлення меморіальної дошки на честь підняття на Чорноморському флоті українських пропорів у 1918 році. Українська Феміда ніяк не покарала учасників антидержавного виступу, кваліфікувавши їхні дії як хуліганство, натомість за сприяння Костянтина Затуліна їх було навіть нагороджено медалями.

Тепер ці непокарані люди

під російськими пропорами і з символом – трійкою коњів, розфарбованих у кольори російського пропора – білій, синій і червоний, йдуть до Верховної Ради України – за партійним списком та по мажоритарних округах. Там вони на свій антиукраїнський розсуд хочуть змінювати закони і політику Української держави...

Микола
ВЛАДІЗІМІРСЬКИЙ

ГРОШІ

Не знаю, хто придумав гроші,
Чи Ісаак, чи Авраам,
Але вони панують в світі,
Багато зла принесли нам.
За гроши заздрість до сусіда,
За гроши сварка, бійка, мста,
За гроши всім відомий Юда
На муки й смерть віддав Христа.
За гроши билися богаті,
За гроши бився і бідняк,
За гроши нині депутатом
Став брехун, злодій, пияк.
За гроши судяться сусіди,
Буває, навіть з братом брат,
За гроши мову, честь і совість
Продав вчорашній демократ.
Йому байдуже, яка віра,
Чи бог Юпітер, чи Сварог,
Чи Зевс на грецькому Олімпі,
Гроші для нього – справжній бог.
Вам не подобається уряд,
Ви критикуєте це власть?
То стережіться свого кума,
Бо він за гроши вас продаст.
Вас швидко скинуть із посади,
Хоч добрий ви спеціаліст,
На ваше місце неук сяде –
Регіонал чи комуніст.
За гроши люди голосують,
За гроши – влада і тюрма.
Ми проклинаєм кляті гроши –
Але тоді, як їх нема!

Андрій БОБЮК,
ветеран УПА
ст. Корначівка Тернопільської області

ЗА ЗНАЧНУ ДОПОМОГУ в розвитку Національної скаутської організації України «Пласт» у Криму голова окружної пластової старшини Микола Яриновський (праворуч на фото) вручив редакції «Кримської світлиці» Почесну грамоту з подякою.

«Світлиця» також щиро дякує нашим юним колегам за співпрацю, за популяризацію газети у молодіжному середовищі, адже ми, фактично, ровесники – наприкінці грудня «Кримська світлиця» відзначатиме своє 20-ліття. Тож будьмо разом і далі!

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ЖОВТЕНЬ

27

1939 р. – ухвалення і про-
голослення Народними збо-
рами Західної України Дек-
ларації про входження краю
до складу СРСР і об'єднання
її з УРСР.

1944 р. – Ужгород звільне-
но від німецьких і угорських
військ.

Народився:

1919 р. – Іван
Лисяк-Рудниць-
кий, український
історик і публі-
цист.

І. Алчевська

чювала вчителькою гімназії
в Харкові.

28

День визволення України
від фашистських загарбни-
ків.

У цей день в 1944 році
війська 4-го Українського
фронту визволили від гітле-
рівців Закарпатську Україну.

День автомобіліста і дорож-
ника України.

1989 р. – Верховна Рада України ухвалила Закон «Про мови в Українській РСР», українська мова проголошена державною на території України.

Народився:
1936 р. – Роман
Віктор, український
театральний

актор і режисер,
народний артист
України. Постанов-
ник і виконавець

ролей у величез-
ній кількості ви-
став, переважно в
театрах Москви,
зокрема в театрі
свого імені, є популярним і
шанованим обробільно в Росії
та рідній Україні. Театрал ві-
домий незмінною і непідроб-
ною епатаційністю й оригіналь-
ністю, незантажованістю в
судженнях, у тому числі і з
питань історії та сучасності,
персонажі тощо.

Померли:

1936 р. – Федір Щербина,
історик Кубані, ректор Українського
вільного універси-
тету.

1969 р. – Корній Чуковський,
російський письменник і літературознавець україн-

Р. Віктор

ського поход-
ження.

29

1955 р. – вночі
після вибуху лін-
кор «Новоросійськ» у Севас-
топольській бух-
ті дістав пробойну
площею 175
квадратних мет-
рів. На борту ко-
рабля знаходилося 1576 чо-
ловік. Лінкор після безуспіш-
ної боротьби за його стійкість
і живучість все-таки переки-
нувся, у воді опинилося по-
над півтори тисячі осіб. Вна-
слідок катастрофи загинуло
609 членів екіпажу і бійців
аварійних партій із сусідніх
бойових кораблів.

Відповідно до висновків
Державної комісії, що почала
працювати відразу після тра-
гічних подій, причиною ви-
буху була німецька міна ча-
сів Великої Вітчизняної вій-

ни, зачеплена кораблем під
час ставання на якір.

Разом з тим, і по сьогоднішній
дені існують версії про скончену мінну диверсію
(нібито свого часу в одному з
відсіків корабля, що дістався
СРСР від Італії за контрибу-
цію, був закладений дивер-
сійний заряд), а також версії
про застосування італійських
бойових плавців.

Трагедія десятки років за-
мовчувалася.

Померли:

1794 р. – Григорій Сково-
рода, найвидатніший
український просвіти-
тель-гуманіст, філо-
соф, поет, педагог.

1922 р. – загинув
Іван Черноусов (ота-
ман Чорний Ворон),
командир Лебединсь-
кого полку Холодно-
ярської організації.

1999 р. – Олександр
Разумков, український
політолог.

30

1848 р. – у Львові розпоча-
вся «Собор руських науков-
ців».

1887 р. – у Києві дебюту-
вав український рок-гурт
«Воплі Відоплясова» («ВВ»).

Померли:

1919 р. – смертельно пора-
нено отамана Зеленого (Да-
нила Терпила).

1947 р. – Юрій Клен (Ос-
вальд Бургарт), українсь-
кий поет-неокласик.

31

Міжнародний день Чорно-
го моря.

Відзначається в
день підписання
урядовими орга-
нізаціями Бол-
гарії, Румунії,
Грузії та України
«Стратегічного
плану дій з від-
новлення і захис-
ту Чорного моря»
(1996 р.).

Ю. Клен

В МАРІУПОЛІ ВІДЗНАЧИЛИ 70-РІЧЧЯ УПА

14 жовтня в Маріуполі біля пам'ятника Тарасу Шевченку зібрались українці відзначити свято Покрови. На жаль, людей було небагато, переважно члени «Просвіти».

Анатолій Мороз, голова «Просвіти», відкрив захід, на-
голосивши на глибоких коренях цього свята. Отець Володимир промовив молитву за всіх закатованих, невинно убієнних, репресованих радянським режимом.

Єдиний у місті вояк УПА – Любомир Гудз, якому вже виповнилось 80 років, зачитав звернення керівництва Братства ОУН-УПА у звязку з 70-річчям Української повстанської армії. Він розповів, як школярем очолював групу «Юнак» у Дрогобичі від розстріляний працівником КДБ. На щастя, вижив.

Григорій Шмат, голова міського КУНу, розказав, що був сином «ворога народу», зазнав утисків від влади СРСР і зачитав патріотичний вірш. Луїза Савинова, член Братства ОУН-

УПА, згадала про поховання закатованих людей на півночі колишнього СРСР.

Треба зазначити, що мітинг, присвячений вікі-
помній даті створення УПА, ретельно знімав на відео-
камеру працівник СБУ. Щоправда, ніхто з присутніх тоді не злякався – українці міста давно звикли до такої «уваги».

Слава Україні! Слава героям УПА!

Ірина МОЛЧАНОВА,
член НСЖУ

ВИХОВУВАТИСЯ НА ПРИКЛАДАХ ГЕРОЇВ

14 жовтня у Сімферополі представники Союзу патріотичних сил «Наша Україна» в Криму відзначили 70-ту річницю створення Української повстанської армії.

У Кафедральному соборі святих Рівноапостольних Володимира та Ольги Київського патріархату був відслужений молебень на шану УПА, після якого кримські патріоти з ветеранами УПА здійснили ходу по пам'ятнику Тарасу Шевченку для покладання квітів.

Голова Кримської організації Української народної партії Олег Фомушкін, зокрема, зазначив: «Учасники визвольних змагань за здобуття Україною Незалежності є нашими справжніми героями. На їхньому яскравому прикладі боротьба за українську Незалежність нині має викоруватися наша молодь».

Ірина КЛЮЄВА

14 жовтня у Сімферополі представники Союзу патріотичних сил «Наша Україна» в Криму відзначили 70-ту річницю створення Української повстанської армії.

У Кафедральному соборі святих Рівноапостольних Володимира та Ольги Київського патріархату був відслужений молебень на шану УП

ЖИВИЙ ВОГОНЬ І ЛЮБОВ КРИМСЬКИХ КАРАЇМІВ

«Де гори взяти граніту і цементу на пам'ятники стільком, не зрозумію. Адже лише той достойний монумента, кому він абсолютно ні до чого». Цим чотиривіршем Костянтина Єфетова відкривається сотий номер додатку «Кримкарайлар» до газети «Крим». Його презентацію провела нещодавно Асоціація кримських караїмів «Кримкарайлар» спільно з Всеукраїнським інформаційно-культурним центром у Центральній міській бібліотеці ім. О. Пушкіна Сімферополя.

Поряд з оригінальним віршованим афоризмом розміщено народне прислів'я двома мовами — караїмською і в перекладі російською: «Якщо і не кожному Бог посилає іжу (каструлю), то на безтолкового зглянеться». Цей поетично-фольклорний супровід кожного номера, що змінюється на злобу дня, є частиною дизайну та особливістю змісту цього щомісячного видання, яке виходить під постійним логотипом і визначену стиловою версткою з одним розміром шрифту обсягом дві сторінки.

Для ювілейного випуску редакція зробила виняток, і він вийшов збільшеним удвічі форматом на чотирьох сторінках. У ньому один з постійних авторів газети — Ганна Полканова задопомогою ретроспективного та порівняльно-історичного методів аналізує елементи тенгріанства в етнокультурі народу з точки зору фіксації та систематизації обрядів і звичаїв, виявлення історико-культурних зв'язків з іншими народами, іхніми традиціями, побутовим укладом і соціальною організацією. Вона звертає увагу читачів на те, що національна віра кримських караїмів з культом тюркського

божества Тенгрі «караїзм» — самостійна монотеїстична релігія зі своїми догматами, ієрархією та календарем, що базується на Святому Писанні (Ветхому Завіті). У статті йдеться про архаїзми та релікти як запишкові прояві старовини в сучасному житті караїмів.

— Ідея видалав свою газету в газеті «Крим» у нас виникла 1997 року, коли була опублікована перша тривожна стаття про караїмське

святилище «Балта Тіймез» («Сокира не торкнеться») поблизу Бахчисараю, — сказав голова Асоціації «Кримкарайлар», заслужений працівник культури України Володимир Ормелі. — А реалізували її випуск першого номера в березні 2005 року.

Головний редактор газети «Крим», кандидат філологічних наук Бекір Мамут згадує:

— Я не був тоді до кінця впевнений, що додаток буде виходити регулярно. Проте сумніви розвіялися, коли на основі розробленої генеральної лінії в нього почало формуватися свое обличчя з оперативною подієвою інформацією на першій сторінці, а друга стала відкритою трибуною для висловлювання людьми своїх точок зору на всі аспекти життя і побуту етносу в українському суспільстві.

У газеті «Кримкарайлар» багато різних рубрик, що відображають проблемно-тематичний спектр публікацій архівних документів, цікавих матеріалів із старих караїмських періодичних видань, ексклюзивних кореспонденцій і статей сучасних авторів — докторів і кандидатів наук, діячів мистецтва і культури Криму та України, громадських активістів. За підрахунками бібліографа бібліотеки ім. О. Пушкіна Тетяни Ушати, всього за сім років виходу газети в її ста номерах опубліковано близько 800 статей 124-х авторів, які демонструють плідне співробітництво редакції газети «Крим», Асоціації «Кримкарайлар» та етнокультурного центру «Кале».

Найзначніші публікації перших трьох років виходу «газети в газеті» об'єднані в окремий збірник «Наш шлях», виданий у 2008 році в Сімферополі обсягом 255 сторінок. Поряд з ним та підшивками газети на презентації демонструвалися й інші книги, довідники, календарі, видані асоціацією та караїмами Литви і Польщі.

Вихід сітого номера газети став святом для всіх кримських караїмів. Вітаючи редколегію з цією подією, ось що сказали:

Юрій Полканов, голова наукової ради Асоціації «Кримкарайлар», доктор геологічно-мінералогічних наук:

нізані відчуттям закоханості, не дитячої, а зрілої, яку може відчувати доросла жінка:

*Осінь. Хочеться любові.
Осінь, золото листя
Із золотом волосся
переплелося,
Осінь, ціну назви...*

Цікавою для школярів була розповідь О. Голубової про Джамалу, її становлення як співачки і про відкриття її саме кримськими поетами.

На зустрічі з поетесою школярі декламували її вірші, а вона подарувала їм свої книжки з дарчим написом.

Ірина РЕЙДЕР,
завідувач
бібліотеки-філії № 4
ім. М. Коцюбинського
м. Сімферополь

ОСІННЯ ЗУСТРІЧ З ПОЕТЕСОЮ

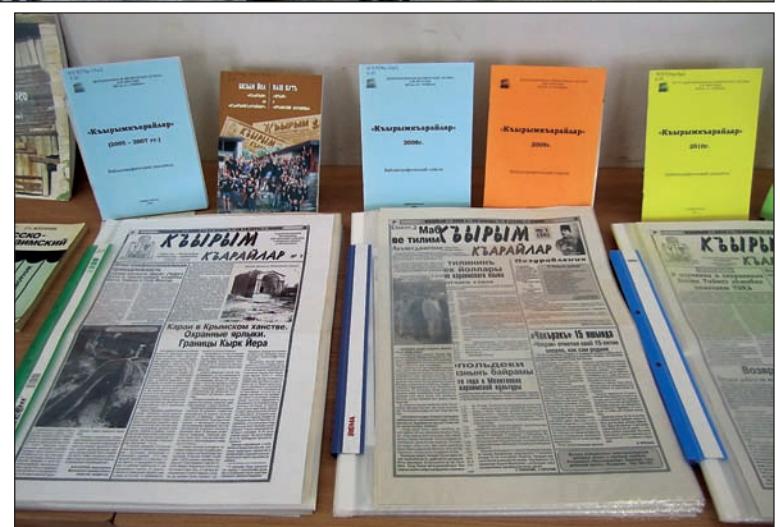
У Криму затрималося бабине літо, але відчуття осені витає в повітрі. Ще немає справжнього листопаду, листя не перефарбувалося в золотий і багряний кольори, середина осені нагадує, що літо пройшло і пора готуватися до зими. Цей час налаштовує на роздуми, і хочеться поезії. У ці теплі дні до фестивалю «Золота осінь» бібліотека-філія № 4 ім. М. Коцюбинського проводить літературні зустрічі з кримськими поетами.

Ці зустрічі стали традиційними для бібліотеки та школ і мікрорайону. 15 і 16 жовтня в гімназії № 9 та школі № 2

відбулися зустрічі з поетесою Ольгою Голубовою. Вона — автор гімну Криму, лауреат багатьох премій і фестивалів, почесний громадянин Криму і чудова, чуйна людина. О. Голубева з радістю зустрічається зі школярами та молоддю.

Витончена і швидка в руках, з виразним поглядом і чарівною усмішкою — такою запам'ятали поетесу школярі та всі ті, кому цікава її поезія. Уважний погляд поета вміє підмітити, оцінити те, повз що пройде звичайна людина, і розповісти про це у віршах.

Багато поезій авторки про-

— Газета дуже багато для нас значить. Це і журнал, і енциклопедія караїмського етносу. У ній друкуються всі наші відкриття в науці. Наприклад, остання історична знахідка вчених — жертвовник на кладовищі «Балта Тіймез».

Володимир Казарін, голова Республіканського об'єднання міжнаціональної злагоди, доктор філологічних наук: — В об'єднання входять 34 національно-культурних товариства, однак жодне з них, крім караїмів, не видає своєї періодичної газети. Така діяльність заслуговує і на здивування, і на захоплення. Асоціація «Кримкарайлар» є лідером у випуску і краєзнавчої літератури. За її прикладом нині прагнуть уклсти збірники про свої історичні корені вірменське та німецьке товариства. Історичні матеріали караїмів використали російські вчені при виданні нової пушкінської енциклопедії. Воистину величина діапазону їхнього інтересу до історії півострова невичерпна.

Костянтин Єфетов, доктор біологічних наук, кандидат медичних наук, заслужений діяч науки України: — Кожний вихід нової книги, свіжого номера газети про наш етнос, якого все менше залишається в світі, для нас — свято. Однак навіть у такий день ми не перестаємо говорити про проблеми. Останнім часом посилилася атака на нашу національну спадщину, у нас забирають родову святиню — фортецю Джулфт-Кале. На кладовищі знову з'явилася гробокопачі. Ми боремося за збереження своїх святынь і обов'язково вистоїмо.

Наталія Яблоновська, доктор філологічних наук: — У кожному чер-

говому випуску газети, що не перевищується з 2005 року, мені чується биття серця дуже маленького народу. У відстоюванні свого права на повернення релігійній громаді караїмської кенаси в Сімферополі, на безпрешкодний доступ до родових святинь у Бахчисараї б'ється пульс нації. І це викликає погтугу, дає надію на те, що в неї буде своє майбутнє.

У фондовій бібліотекі ім. О. Пушкіна налічується чимало книг авторів, караїмів за походженням, у тому числі Ю. Полканова, Н. Яблоновської, А. Єфетов і на цій творчій зустрічі подарував їй дві свої нові книги. Його поетична творчість викликає незмінний інтерес у читачів, у колег-науковців на семінарах і симпозіумах, що проводяться в Криму. Ці особистості — інтелект, дзеркало сучасного караїмського народу. Їм є що сказати людям аргументовано, переконливо. І це знаходить відображення у газеті «Кримкарайлар», що є первірним джерелом інформаційних відомостей та аналітичного матеріалу про життя етносу. Це єдиний друкований орган кримських караїмів на території колишнього Союзу. Після багатьох десятиліть практичного зникнення з величезного інформаційного простору країни караїмської преси відбулося її відродження. У нових соціально-економічних умовах вона розвивається разом з народом на основі толерантності, відкритого і чесного міжнаціонального та культурного діалогу, є інтелектуальним та комунікативним майданчиком, зону довірі та правозахисником.

Валентина НАСТИНА

УВАГА: КОНКУРС!

«МЕНІ ТРИНАДЦЯТИЙ МИНАЛО...»

Нагадуємо, що з нагоди 13-річчя кримської дитячої газети «Джерельце» під Шевченковим гаслом «Мені тринадцятий минало...» триває **творчий конкурс серед юних читачів — школярів Криму і всієї України**. Надсилайте на адресу редакції (звичайно або електронною поштою) ваші **літературні, поетичні, публіцистичні твори** — на будь-які теми, які могли б бути надрукованими в дитячій газеті. Компетентне журі, яке очолює незмінний шеф-редактор «Джерельца» Данило Андрійович Кононенко, оцінить і відбере кращі творчі доробки, автори яких отримають шанс вибороти суперприз (**розкладний велосипед!**) та інші нагороди.

Крім творчих завдань, будуть й цілком конкретні, за які нараховуватимуться додаткові бали. Ось два з них:

- **КОЛИ ВИЙШОВ ПЕРШИЙ НОМЕР «ДЖЕРЕЛЬЦЯ»?**
- **ХТО, НА ВАШУ ДУМКУ, НАДАВ ДЛЯ ПЕРЕМОЖЦЯ КОНКУРСУ У «ДЖЕРЕЛЬЦІ» ГОЛОВНИЙ ПРИЗ — ВЕЛОСИПЕД?**

Чекаємо на ваші відповіді, вірші, оповідання, репортажі, новели, статті. Творіть! Дерзайте! Перемагайте!

«Джерельце»**МИ – ДІТИ ТВОЇ, УКРАЇНО!**

Щорічний фестиваль-конкурс під такою назвою шостий раз буде проводитися у листопаді-грудні нинішнього року в Криму з метою сприяння розвитку творчих здібностей учнів навчальних закладів, вдосконалення навичок володіння ними рідною мовою, виховання в них духовності, патріотичних та естетичних почуттів, любові до мелодійної української мови та пісні.

Його організатори — державна організація «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр» і товариство «Україна – Світ» запрошує школярів трьох вікових категорій: 7-10, 11-13 та 14-17 років випробувати себе у двох номінаціях — художнє читання поетичних і прозових творів українською мовою до 5 хвилин (читці або читецькі ансамблі) та вокал (солісти, дуети та ансамблі). До участі в конкурсі допускаються по два учасники від навчального закладу в кожній віковій категорії.

Конкурс з художнього читання відбудеться у приміщенні Всеукраїнського інформаційно-культурного центру за адресою: м. Сімферополь, вул. Павленка, 48 для першої вікової категорії (7-10 років) — 20 листопада, другої (11-13 років) — 21 листопада, третьої (14-17 років) — 22 листопада. Початок декламування о 13-й годині.

Заявки на участь у конкурсі читців приймаються до 14 листопада 2012 року за електронну адресою: ukrccenter@gmail.com або за поштовою: ДО «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр», вул. Павленка, 48, II під’їзд, м. Сімферополь, Україна, 95051. Контактні телефони: (0652) 54-23-50, тел./факс (0652) 54-23-49.

При визначенні переможців журі буде оцінювати дотримання учасниками тематики конкурсу, їхню артистичність, чіткість та виразність декламування, уміння словом та емоційною інтонацією передати зміст твору.

Про строки проведення конкурсних виступів вокалістів, які відбудуться в грудні, буде повідомлено додатково.

Прес-служба ДО «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр»

З призовим велосипедом — Віта Собик, учень НВК «Українська школа-гімназія» м. Сімферополь

**НЕ ПОГОВОРИВШИ З ГОЛОВОЮ,
НЕ БЕРИСЬ РУКАМИ!**

Був теплий сонячний день. Мама пішла до магазину. Петрик залишився вдома один. На підвіконні стояла кришталева ваза. Раніше у відчинене віконце залетів великий яскравий, різномільовий метелик. Петрикові дуже закоріто його впімати. Він підбіг до вікна, простягнув руку до метелика і зачепив вазу. Впала вона та розбилася.

Прийшла мама додому і побачила, що її улюблена ваза лежить розбито під вікном.

Петрик підійшов до неї і розповів про все, що трапилося. А вона відповіла: «Не поговоривши з головою, не берись руками!»

Амалія ТОНОЯН,
учениця 2-Б класу НВК
«Українська школа-гімназія»
м. Сімферополь

УРОК ДОБРОТИ В ІНТЕРНАТІ

Важко розповідати дітям-сиротам про лагідне ставлення до людей похилого віку. Адже вони на власному невеличкому, проте гіркому досвіді знали байдужість, а іноді й брутальне ставлення дорослих до себе — маленьких. Тому бібліотекарка маріупольської школи-інтернату № 2 Галина Олександрівна Шишханова звернулась за допомогою до нас, членів міського відділу Всеукраїнського об'єднання ветеранів. Наші жінки негайно відгукнулись, і 1 жовтня у читальному залі інтернату відбулась зустріч із учнями 7-го та 8-го класів. Спілкувалися українською мовою.

Насамперед розповіли різні держави створювали належні умови для життя пенсіонерів, інвалідів, одиноких і непрацездатних громадян. За даними статистики України, кожен 5-й мешканець — це особа похилого віку. Часто це самотні люди, тому вони потребують допомоги, турботи з боку молоді та, зокрема, школярів. Найбільше самотнім діусям і бабусям дошкауляє

відсутність можливості з кимось поспілкуватись, розповісти про свої проблеми або просто побалагати про щось цікаве. Адже старші люди завжди мають великий життєвий досвід, яким хочуть поділитися з молоддю. Тому діти повинні з увагою ставитись до літніх людей, допомагати їм у побуті, бути милосердними, враховувати настанови дорослих, а можливо, і записувати їхні спогади для історії.

Лариса Козлікіна, секретар Маріупольського ВОВ, прочитала слухачам власний вірш про добrotу, а потім навела маловідомі факти з життя славетної поетеси Ліні Костенко. Коли Ліна була маленькою, вона жила з бабусею у місті Ржищів Київської області. Дівчинка була не-посидюча, самостійна, часто втікала з хати за паркан, пояснюючи свої вчинки всякими вигадками. Мудра бабуся виявила велику терплячість та винахідливість, щоби поступово привчити її до відповідальності за свої вчинки, чесності, працьовитості. При цьому бабуся використовувала не зауваження, а приклади із українських народних казок. Так дитина й літня жінка впливали одна на одну, назавжди залишивши дружнями.

Коли виступи закінчилися, допитливі слухачі ставили багато питань щодо твор-

часті гостей. Виявилось, що вони під керівництвом вчительки Олени Валентинівни Рибки вивчають на уроках української літератури мое оповідання з подарованої раніше книги «Дорослі діти». У Лариси Козлікіні вони запитали: чи важко писати вірші, коли і як з'явився її перший твір?

На згадку про зустріч ми подарували дітям зброчки поезій маріупольських авторів, а учні інтернату вручили нам чудові картинки, власноруч зроблені з коловорового пісочника. Завчун з виховної роботи Світлана Вікторівна Шостак висловила вдячність за урок добrotи, який ми подарували дітям, позбавленим батьківської опіки.

Ірина МОЛЧАНОВА,
заступник голови
Маріупольського ВОВ
На фото: Лариса Козлікіна читає вірш про добrotу; подарунок від дітей інтернату

РАЗОМ УСІ МИ — РОДИНА!

Співаємо:

«Боже єдиний...»
А де наша єдність свята?
Печаллю верби і калини
Спливають за обрій літа.

Бо мало, ох, мало співати,
Аж слози бринять

на очах, —

Горнімось до рідної хати,

Ставаймо плече до плеча!

У справі святій

нам підсобить

Одна лиш любов, а не мста,

Бо кров прогірка

міжусобиць

Пече Україні уста.

Князі і гетьмані, а зараз
Високі державні мужі —

У розбраті, гніві і чварах...

І доки так буде, скажіть?

Ми ж є українцями зроду,

Єдна Україна усіх.

Ми ж діти одного народу,

поможе Господь!
Христина СТРОГУШ,
учениця Дублянської
ЗОШ Самбірського
району на Львівщині

**«ОЙ, ЯКА ЧУДОВА
УКРАЇНСЬКА
МОВА! — 2012»**

З метою кращого ознайомлення молоді з державною мовою, збереження та розвитку інтелектуального потенціалу міста Севастополя Управління освіти і науки СМДА, Інститут післядипломної освіти СМГУ та громадський комітет «Український Севастополь» оголошують експрес-турнір, присвячений Дню української писемності й мови, який проводиться під гаслом: «Ой, яка чудова українська мова!».

До участі в мовному експрес-турнірі запрошуються учні 2-х вікових категорій: 7-8 і 9-10 класів загальноосвітніх навчальних закладів, які володіють навичками пошуку в мережі Інтернет.

Умови проведення:

Учасники ознайомлюються з умовами турніру й запитаннями в мережі Інтернет за адресою <http://ukrlife.org/> 4 листопада 2012 р. о 12.00 і надсилають відповідь до 12.30.

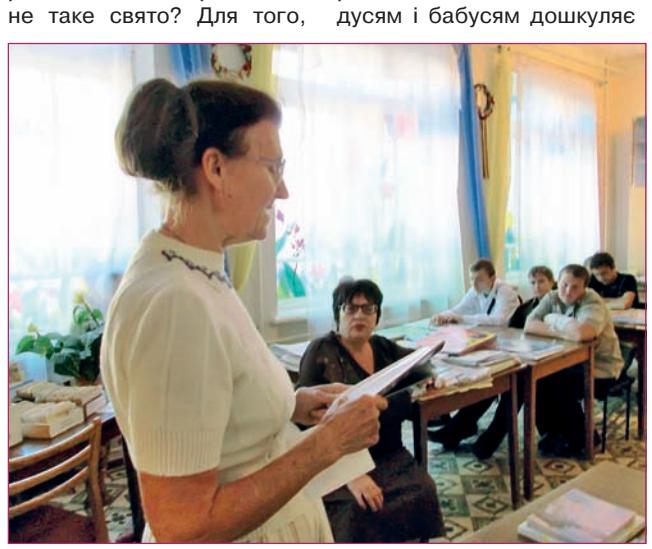
Учасник надсилає свою відповідь у вигляді окремих слів і ряду цифр, у якому кожна за порядком цифра являє собою варіант правильної відповіді на поставлене відповідне запитання. (Якщо, на думку конкурсанта, правильна відповідь, наприклад, на де-

сяте запитання міститься під № 3, то десята цифра в ряду — 3).

Учасник обов'язково подає коротку інформацію про себе: ім'я та прізвище, клас, номер школи, мобільний телефон. Правильно оформлені інформація та відповідь — гарантія правильних результатів конкурсу. Відповідь та інформація про учасника турніру надсилаються на адресу lingvo_ua@ukr.net

Підбиття підсумків:

Переможці експрес-турніру нагороджуються дипломами Управління освіти й науки, а також отримують грошові премії. Вручення премій і дипломів відбудеться 9 листопада 2012 р. у загальноосвітніх навчальних закладах, в яких навчаються переможці.

НА ПЕРЕДОВІЙ ТОЧНОСТІ

10 ЖОВТНЯ УКРАЇНА ВІДЗНАЧИЛА ДЕНЬ ПРАЦІВНИКІВ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА МЕТРОЛОГІЇ. РАЗОМ ЗІ СВОЇМИ ЦІВІЛЬНИМИ КОЛЕГАМИ ЙОГО СВЯТКУЮТЬ І ВІЙСЬКОВІ МЕТРОЛОГИ

Для тих, хто не дуже обізнаний зі специфікою цієї справи, нагадаємо, що метрологія — це наука про вимірювання. Вимірювання є одним з найважливіших шляхів пізнання, що дозволяє отримати кількісні характеристики властивостей об'єктів і явищ, надаючи можливість розкрити закономірності навколошного середовища.

Вимірювання нерозривно пов'язані з історією розвитку людства і зародилися в далекій давнині. Розвиток і становлення цивілізації супроводжувалися гострою потребою в поширенні вимірювань на все нові і нові види фізичних величин, що, у свою чергу, зумовило необхідність створення й уdosконалення відповідних методів вимірювання та засобів вимірювальної техніки. Водночас починали застосовувати нові одиниці фізичних величин, а згодом — міри й еталони, для їх відтворення та зберігання.

Метрологічна діяльність у сфері безпеки і оборони України має ряд особливостей, які пов'язані з необхідністю підтримання бойової готовності військ (сил), оперативного відновлення боєздатності ОВТ, а також забезпечення життєдіяльності особового складу.

Сьогодні виконання всього спектра робіт з метрологічного забезпечення військ (сил) в основному покладено на чотири регіональні метрологічні військові частини Озброєння Збройних Сил України.

Так, однією із зазначених регіональних метрологічних військових частин є Євпаторійська база вимірювальної техніки Збройних Сил України, якою командає підполковник Олександр Проворов.

Ця база здійснює виконання широкого спектра завдань метрологічного забезпечення з'єднань і частин усіх видів військ, у тому числі інших військових формувань та правоохоронних органів, розташованих на території Одеської, Херсонської, Миколаївської областей та АР Крим.

Крім того, фахівці бази протягом двадцяти років здійснюють метрологічне обслуговування всіх військових санаторіїв та інших медичних закладів Міністерства оборони, розташованих у Південному регіоні України, та контролюють проведення вимірювань в цих установах шляхом метрологічного нагляду.

Так, протягом поточного року військові метрологи провели перевірку засобів вимірювання медичного призначения (ЗВМП) та контроль вихідних параметрів фізіотерапевтичних апаратів (ФТА) в 46-ти лікувальних і санаторійських закладах. За цей час фахівцями було повірено (відкалібровано): 123 електрокардіографи, 18 апаратів ультразвукової діагностики, 450 вимірювачів артеріального тиску, 656 фізіотерапевтичних апаратів. Про ефективність такої роботи свідчить той факт, що за результатами цих повірок близько 125 різних зразків медичної техніки були визнані неприпустимими для використання.

Плідність такої співпраці відзначив і начальник Центру медичної реабілітації та санаторного лікування «Крим» Сергій Басалаєв:

— Санаторій «Крим», який розташований на південному узбережжі півострова у селищі міського типу Партизаніт, уже багато років залишається одним з найкращих військових лікувально-профілактичних закладів. Шорічно ми приймаємо близько 20-22 тисяч відпочиваючих, більшість з яких — це наші військовослужбовці та члени їхніх родин. Також у нас традиційно відпочивають громадяни з країн СНД. Наш центр спеціалізується на лікуванні захворювань серцево-судинної та нервової систем, органів дихання, шлунково-кишкового тракту та опорно-рухового апарату. Медична база представлена двома спеціалізованими лікувальними корпусами. Сучасна діагностична база дозволяє медичному персоналу проводити необхідні клінічні, біохімічні, бактеріологічні дослідження. Значно підвищують рівень діагностики функціональні дослідження,

що включають електрокардіографію, ехокардіографію, ультразвукові, рентгенологічні та інші дослідження. Наявність сучасної фізіотерапевтичної апаратури дає нашим пацієнтам можливість пройти повне обстеження та отримати адекватне відновлювальне лікування. Безумовно, наявність такої кількості медичної апаратури потребує її своєчасного технічного обслуговування і ремонту. Це є дуже важливим, оскільки від точності її роботи багато в чому залежить правильність встановлення діагнозу, ефективність подальшого лікування і, нарешті, здоров'я наших пацієнтів. Ми відмінно відповідаємо на запити фахівців Регіональної бази вимірювальної техніки Південного регіону Озброєння Збройних Сил України, які вже багато років поспіль проводять роботу з обслуговування та ремонту медичної техніки в нашему санаторії. Слід також зазначити, що ця допомога надається нам безкоштовно. Враховуючи, що Центр медичної реабілітації та санаторного лікування «Крим» є бюджетною установою, цей факт є для нас важливим, — зазначив Сергій Басалаєв.

Вже давно минули часи, коли лікар проводив лікування пацієнта, спираючись лише на свої знання, досвід та інтуїцію. Сьогодні, ставлячи діагноз і призначаючи лікування, він довіряє показникам медичної апаратури та сам, як лотчик довіряє показникам приладів у кабіні свого літака.

За словами інженера-метролога Миколи Тюріна, навіть незначні несправності у роботі електрокардіографа — зниження амплітуди або змінений інтервал — можуть

мати тяжкі наслідки у разі помилки при встановленні діагнозу пацієнту. Адже саме цей прилад застосовується для діагностики серця і передбачення таких страшних хвороб, як інфаркт міокарда, та багатьох інших.

Цю думку цілком поділяє начальник лікувально-діагностичного відділення, професійний терапевт Центру медичної реабілітації та санаторного лікування «Крим» Валентин Жуковський.

— Центр «Крим» уже багато років співпрацює з метрологічною службою Міністерства оборони України, яка надає нам суттєву допомогу у підготовці медичної апаратури. Слід зазначити, що без піврівнення техніки фахівцями-метрологами вся фізіотерапевтична та лікувальна апаратура не може бути застосована в принципі, тому що параметри впливу лазерної терапії та інших апаратів, які працюють з електричним струмом, можуть викликати не тільки небажані побічні ефекти, а й досить серйозні порушення функцій організму. Постійний контроль з боку військових метрологів дозволяє нам забезпечувати високу якість надання медичних послуг. Саме тому ми сподіваємося на подальшу плідну співпрацю у цьому напрямку, — зазначив Валентин Жуковський.

Окрім повірки і налаштування апаратури на місцях військові метрологи надають допомогу і консультації при закупівлі нових зразків медичної техніки. Також вони проводять атестації лабораторій медичних закладів на право здійснювати клініко-діагностичні, бактеріологічні, ветеринарні та фізико-хімічні вимірювання.

Головний інженер регіональної бази вимірювальної техніки Південного регіону майор Сергій Почернін вважає, що однією з важливих переваг у роботі військових метрологів є мобільність та оперативність.

— Завдяки наявності у нас пересувних лабораторій вимірювальної техніки ми здатні оперативно провести роботу у будь-якому місці закріпленого за нами регіону, навіть у важкодоступній гірській місцевості.

Крім того, особливість нашої бази полягає в тому, що на її установках та приладах створюються умови для повірки (калібрування) не тільки універсальних засобів контролю характеристик медичної техніки, таких, як вольтметри, генератори, осцилографи, а й спеціалізованих — імітаторів, фантомів, генераторів струмів тощо.

Хочу наголосити, що однією з головних функцій нашої бази залишається здійснення метрологічного нагляду за дотриманням єдиноті та точності вимірювань у військових частинах та установах нашого регіону.

Особовий склад нашої бази успішно виконує весь спектр поставлених перед ним завдань. Достатньо сказати, що економія бюджетних коштів на метрологічне обслуговування тільки для Центру медичної реабілітації та санаторного лікування «Крим» на сьогодні складає понад 48 тисяч гривень.

Ми пишаемось тим, що посідаємо важливі місця у справі збереження та зміцнення здоров'я військовослужбовців та членів їхніх родин, докладаючи до цього максимум своїх знань та зусиль.

Сергій ОСІПОВ

ТУТ ДАРУЮТЬ ЗДОРОВ'Я

Цього літа виповнилося 68 років Центру медичної реабілітації та санаторного лікування «Феодосійський» Міністерства оборони України, який очолює Анатолій Гончарук. Вже наприкінці Великої Вітчизняної війни у 1944 році заклад прийняв на реабілітацію перших хворих і поранених. А загалом історія створення центру сягає початку XIX століття, коли будівля і землі нинішнього закладу належали губернатору Феодосії С. М. Броневському.

Тепер у Феодосійському санаторії щороку оздоровлюються тисячі осіб з усієї України — з Харківщини, Київщини, Львівщини, Вінниччини, Дніпропетровщини та інших областей. З них понад п'ятдесяти відсотків військовослужбовців та членів їхніх сімей, ветеранів військової служби, війни, працівників ЗСУ тощо. За комерційними путівками в санаторії на лікування прибувають також відпочивальники з України, Росії, Білорусі, Німеччи-

ни, Данії, Ізраїлю, прибалтійських та інших країн.

— Вихідці з СРСР, що мешкають у Німеччині, не тільки приїжджають самі, але й привозять з собою корінників німців. Тобто санаторій відомий не лише на теренах СНД, а й в інших країнах, — говорить директор санаторію Анатолій Гончарук.

До речі, Анатолій Георгійович став директором санаторію минулого року. Але, як кажуть, нове — добре забute старе: він — директор з багаторічним стажем і свого часу вже успішно очоловав лікарський заклад. За не повний рік Анатолію Георгійовичу вдалося значно збільшити прибуткову частину, в кілька разів зменшили мільйонні борги, що залишилися у спадок, значно покращити харчування і обслуговування.

— До кінця року ми плануємо повністю розрахуватися з усіма боргами. Уявіть собі, навесні людям виплатили заборгованість із зарплати за минулі роки. На це вони вже й

не сподівалися, — повідомив він.

Анатолій Георгійович розповів, на яких саме хворобах спеціалізується санаторій:

— Санаторій є закладом гастроenterологічного профілю, що використовує лікувальні грязі та лікувальні мінеральні води. Лікуємо захворювання органів травлення, ендокринної системи, патології органів дихання, опорно-рухового апарату та багато інших хвороб. Крім того,

циогочі отримано нову апаратуру для проведення ультразвукової діагностики, облаштовано сучасний стоматологічний кабінет тощо.

Варто відзначити і те, що з поточного року санаторій перейшов з сезонної на цілорічну роботу.

— А це — гарантовані роботі місця, — підкреслює Анатолій Георгійович. — Нам дуже важко набрати персонал, адже всі хочуть працювати постійно. Люди отримали стабільність і впевненість у завтрашньому дні.

Додамо, що лікувально-оздоровчий комплекс розташовано у без-

посередній близькості від моря в унікальній кліматичній зоні. Середньорічна кількість годин сонячного сияння перевищує 2300. Санаторій має власний обладнаний пляж на узбережжі Феодосійської затоки. Тож і сьогодні Центр медичної реабілітації та санаторного лікування «Феодосійський» Міністерства оборони України гостинно відчиняє двері на південному березі Криму усім, хто потребує допомоги, і бажає місця здоров'я!

Руслан СЕМЕНОК
м. Феодосія

Михаїл
ЛУКІНЮК

КРАТКИЙ ЭКСКУРС

В КРЫМСКО-РОССИЙСКО-УКРАИНСКУЮ ИСТОРИЮ

С ОТДЕЛЬНЫМИ ФРАГМЕНТАМИ ИЗ ДИСКУССИЙ АВТОРА В ИНТЕРНЕТЕ

(Продовження. Поч. у № 31-42)

Таким образом, с легкой руки подобных «историков» Украине начисто отказано в наличии у нее каких бы то ни было исторических корней на собственной земле. Будто и не имеет народ-страдалец никакого отношения ни к своей земле, ни к её – и своей – истории. Вот уже, действительно, как отмечал какой-то любитель афоризмов, «не народ, а Большой отсутствующий в истории»... Но, как справедливо отмечает российская исследовательница Эмилия Ильина (Ильина, 1990), «он живет здесь-таки, в Украине, со времён сотворения мира», на берегах Днепра он родился, крестился [именно он, а не Россия; но это ничуть не помешало именно в Москве устроить шумные празднования по поводу 1000-летия крещения Киевского государства, а сам Киев при этом пребывал где-то скончано]. По мнению академика Ярослава Исаевича (Исаевич, 1995. – С. 107), этот фарс стал «своеобразным апогеем полного присвоения Россией наследия старого Києва...» – М. Л.] и отмечался блестящей культурой, НИКУДА НЕ ПЕРЕСЕЛЯЛСЯ, и еще не выявлено до сих пор исторической наукой, чтобы украинцы в каком-то столетии откуда-то пришли и оккупировали Киев, как турки Константинополь».

Известный историк-археолог Леонид Зализняк подчеркивает, что и письменные, и многочисленные археологические источники «неосторожно свидетельствуют об отсутствии существенных изменений населения в Южной Руси между XIII и XVI ст. То есть СО ВРЕМЕН КИЕВСКОГО ГОСУДАРСТВА ЗДЕСЬ ЖИЛ ОДИН НАРОД, который переживал последовательные этапы своего исторического развития» (Залізняк, 1996. – С. 46).

Российский академик А. Шахматов, невзирая на его, по выражению Ю. Шевелева, «российско-имперский патриотизм», отмечал в 1916 г. (Короткий нарис., 1922. – С. 52): «МЫ ДОЛЖНЫ ОТБРОСИТЬ СО ВСЕЙ РЕШИТЕЛЬНОСТЬЮ МЫСЛЬ О ТОМ, ЧТО КИЕВЩИНА С ДРЕВНИХ ВРЕМЕН ЗАСЕЛЕНА БЫЛА НЕ ПРЕДКАМИ СЕГОДНЯЩИХ МАЛОРОССОВ, А ПРЕДКАМИ СЕГОДНЯЩИХ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ ДРУГИХ РУССКИХ НАРОДНОСТЕЙ. ИСКАТЬ В ХХ СТ. НАД ДНЕПРОМ ВЕЛИКОРОССОВ – ЭТО ВЕЩЬ ЦЕЛИКОМ НАПРАСНАЯ, ТАК КАК ВЕЛИКОРУССКАЯ НАРОДНОСТЬ ПРОИСХОДЖЕНИЯ НОВОГО». Таким образом, не великороссы. А кто? Кто же жил в те времена «в Среднем Приднепровье и в значительной части бассейна Днестра»?

Еще прославленный археолог и исследователь истории древнейших славян Викентий Хвойка (1992. – С. 56–65), опираясь на неопровергимые научные факты, полученные в результате многочисленных археологических раскопок, аргументированно (это и «полная стабильность обряда захоронения», и «поразительное сходство антропологических данных»), и такая же «поразительная стабильность типа... в укладе жилья с их инвентарем») доказывал, что на территории нынешней Украины «со времен самой глубокой древности» проживал «один и тот же... оседлый здесь... неизменный» (выделение автора. – М. Л.) народ».

Странная, согласитесь, вещь: В. Хвойка или, скажем, М. Грушевский еще тогда, в конце XIX – начале XX ст. знали об этом, а вот на российских историков в этом вопросе как будто какое-то затмение нашло или даже полная амнезия (потеря памяти)...

Но время берет свое. Вот и известнейший современный исследователь археологии, истории, культуры славян и Древней Руси академик АН СССР (1958) и РАН (1991) Борис Рыбаков в интервью «Новая концепция нашей государственности» (журнал «Наука и спустынь», № 7, 1990) подчеркивает: «В своей концепции я отстаиваю позиции, что УКРАИНЦЫ ЖИВУТ АВТОХТОННО, Т. Е. ИСПОКОН ВЕКОВ, НА КОРЕННОЙ СЛАВЯНСКОЙ ЗЕМЛЕ. При этом опираюсь на три кита исторической науки: Недерле, который создал «Славянскую энциклопедию», академика Грекова, историка государства и права Юшкова».

На не менее значимых «китов» исторической науки, которых, в отличие от трех называемых, совсем уж невозможна заподоз-

рить хотя бы в наименьшем субъективизме, опирается современный исследователь В. Лучик, а именно на гидронимы, которые, как отмечает автор (1995. – С. 160), «всегда оказываются надежными и объективными свидетелями особенностей обозначаемых ими объектов, времени номинации и этнокультурных процессов, которые происходили на протяжении периода формирования ономастической (изучающей собственные имена. – М. Л.) лексики на соответствующей территории. Они же подтверждают вывод археологов и историков об исключительности славянского этноса на территории Украины, а следовательно, и ее коренного населения – украинского народа».

А коль современные «волхвы-заклинатели» и даже с ними воспылали желанием опровергнуть результаты исследований признанных корифеев российской исторической науки, оставивших богатейшее наследие фундаментальных исследований по истории Руси и России (В. Ключевского, С. Соловьева, А. Шахматова, И. Срезневского, С. Обнорского, М. Любавского, К. Кавелина, М. Покровского, А. Крымского, нашего современника Б. Рыбакова и многих других), тогда им следовало бы привести убедительные контраргументы на многочисленные исторические факты, на основании которых эти исследователи строили свои выводы. Иначе все это сильно смахивает на очередную попытку грубой фальсификации истории восточных славян, возврата в эпоху скandalно известных и давно опровергнутых «концепций» Погодина и его последователей (их, кстати, тоже наберется вагон и маленькая тележка), директив ЦК ВКП(б)-КПСС.

2.7. А что касается НАЗВАНИЯ «УКРАИНА», то оно встречается в рукописях с 1187 года. Важно, что при этом, как справедливо замечает известный исследователь этого вопроса профессор Валентин Мороз (1995. – С. 71), «летопись употребляет слово «Украина» без каких-либо объяснений, как само собой понятное».

Но что до того новоявленным «реформаторам» истории! Они, знай, свою гнут (Зубов, 1993): только «со времен присоединения» к Москве Малороссия «начинает называть Україн... и только постепенно это имя вытеснило старинное название народа и страны: «малороссы», «Малороссия». И вовсе не удивляет автора то, ПОЧЕМУ такие, якобы «СТАРИННЫЕ», НАЗВАНИЯ НЕ НАШЛИ НИ ЕДИНОГО – НИ В СЕДУЮ ДРЕВНОСТЬ, НИ В НОВЫЕ ВРЕМЕНА – ОТРАЖЕНИЯ В БОГАТЕЙШЕМ ФОРМАТОРЕ НАСЛЕДИИ САМОГО УКРАИНСКОГО НАРОДА! Как и в летописях. Да именно потому, отмечает самый известный мыслитель современного русского зарубежья (1886–1951) Георгий Федотов (1991, т. 1. – С. 250), что украинство «само себя всегда называло русским», по крайней мере «до конца XIX в.», а «навязанное название «малоросс», признает современный московский исследователь В. Васильев (1999), это – «в традициях Российской империи».

А вот не такой знаток подобных передёргиваний папа Григорий XV в 1621 году, то есть именно во времена, когда, согласно разглашению А. Зубова, «старинным называнием» Украины была еще Малороссия, писал (Кучерук, 1993): «присоединенная к Польской короне Русь» (по «логике» А. Зубова, здесь идет речь о присоединении Московии, поскольку именно ее он называет «Русским царством»... – М. Л.) вся была схизматичной, то есть православной.

Так же и современник папы, известный турецкий географ и путешественник XVII ст., автор десятитомного издания дорожных заметок Эвлия Челеби никоим образом не отождествлял руссов с россиянами, а потому, как отмечено в комментариях московских редакторов к его «Книге путешествия» (М.: Наука, 1979), «руssы Эвлия Челеби – ЭТО НЕ РОССИЯНЕ, которых он называет московитами (описанное здесь путешествие состоялось в 1666–1667 гг. – М. Л.), А УКРАИНЦЫ».

2.8. Такие разные, и вдруг – «братья»... ЧЕМУ СЛУЖИТ МИФ О «ПОЛНОМ РОДСТВЕ» МАЛОРОССОВ И ВЕЛИКОРОССОВ? Упомянутый автор скандальной «концепции», по которой до татарского нашествия на территории Киевской Руси якобы жили одни только великороссы, и только после того, как древнерусское население

центральных земель Киевской Руси было истреблено татарами или мигрировало на север, туда, на Приднепровье, переселились от Карпат «западенцы» (галичане), от которых и пошли современные украинцы (тогда же, в середине XIX в. разгромлены образованными современниками)¹, Михаил Погодин является автором еще одной – не менее бредовой, но значительно менее известной массовой аудитории – «концепции».

Вот как ловко переставляет он все с ног на голову в «родословной» украинцев Галичины (ныне же «Галиция» – чуть ли не главный объект нападок российских импер-националистов): «Эти русины... есть чисто русские... НАШИ РОДНЫЕ БРАТЬЯ, которые носят наше (!!! – М. Л.) имя, разговаривают на нашем языке, исповедуют нашу (!! – М. Л.) веру, ИМЕЮТ ОДНУ С НАМИ (!! – М. Л.) ИСТОРИЮ» (Шевельев, 1994. – С. 25). Этих «братьев» нисколько не смущало, что те же галичане приняли христианство еще тогда, когда в местах, где М. Погодин фабриковал цитируемый фальсификат, еще роскошествовал во всей своей нетронутости т. наз. угро-финский «субстрат» (термин Т. Алексеевой), а процесс формирования великорусского этноса – из этого субстрата – по существу, еще и не начинался. Но вскоре, поднявшись на ноги, гонимый ненасытными предводителями он возьмется приобретать соседние земли и народы, объявляя их то «братьскими» (при этом собственное мнение «братьев» их нисколько не интересует: они – поскольку «старшие» – лучше знают, что для «младших» хорошо и необходимо), то, напротив, враждебными, и безжалостно будет выжимать из них все признаки прежней самобытности путем навязывания импер-однообразия – от единого языка (потому что «общепонятный»), единой культуры (потому что единственно «большая»), единой веры (потому что «единственно православная») и вплоть до непременного единомыслия (потому что единственно «правильное»). И все это, конечно, непременно в едином государстве – потому что «единонеделимая». Синдром этой болезни до сих пор «искажает духовное лицо» русского народа, который особенно выразительно демонстрирует современного его элиты.

От упомянутой «тождественности» адепты «единонеделимости» вполне «логично» переходят к установлению «тождественности и наследственной связи московской и киевской государственной власти». Последнее, как отмечал известный российский историк, профессор кафедры русской истории Санкт-Петербургского (затем – Петроградского, Ленинградского) университета Александр Пресняков (1918. – С. 1–8), уже заняло в великорусской историографии общепринятое место «исторической аксиомы», которая затем «была применена московской властью... для обоснования посягательств Москвы на все наследие Рюрикового рода», то есть придавала видимость «законности» непреходящим грубым посягательствам Москвы на украинские земли, таила в себе реальную угрозу для украинского народа.

А были ли вообще хотя бы какие-то основания, кроме упомянутых идеологических устремлений, говорить о подобной «тождественности»? Даже поверхностное ознакомление с имеющимися научными данными неосторожно свидетельствует – никаких. На-против, еще С. Соловьев указывал (1899. – С. 189) на отличия «природою своей... в характере северного и южного народонаселения», которые, как подчеркивает знаменитый историк, «сказываются заметно в источниках». Более того, его современник, выдающийся датский литературовед Георг Брандес (1911. – С. 115), посещавший Россию и посвятивший ей отдельное исследование (Том 19: Россия. Наблюдения и размышления²), считал малороссов и великороссов «резко отличными друг от друга народностями»: «Малороссийские и великорусские народные песни – каждая на своем наречии и петье резко отличными одна от другой народностями – принадлежат по существу к двум разным литературам».

Наиболее полное итоговое резюме относительно отличий украинцев и россиян сформулировал еще известный российский филолог XIX–XX ст. академик Федор Корш, возглавлявший в 1904–1905 гг. Комиссию Петербургской Академии наук по составлению Записки «Об отмене стеснений печатного малорусского слова» (Животко, 1936. – С. 11–12): «Отличия украинцев от других славянских народов настолько очевидны, что о них не стоит и говорить. Что же касается их отличий от «государственной народности», то они определяются:

1) языком, который относится к великорусскому примерно так же, как кашубский к польскому или словенский к сербо-хорватскому, и распадается на наречия и говоры, независимо от разветвления великорусского языка;

2) физическим составом, более подробное определение которого является делом антропологов, но достаточно типичным для того, чтобы можно было отличить украинца от великоросса с первого взгляда³;

3) особенностями духовными: своеобразным юмором, впечатлительностью, живым воображением, предпочтением образов перед теорией;

4) бытовыми чертами, настолько разными и прочими, что они хранятся и там, где украинцы живут среди великорусского населения⁴.

Все эти признаки нельзя не признать существенными (вообще, отмечал Ф. Корш, «НАЛИЧИЕ УКРАИНСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОСТИ МОЖЕТ ПОКАЗАТЬСЯ СОМНИТЕЛЬНЫМ ТОЛЬКО ТОМУ, КТО НЕ ИМЕЕТ О НЕЙ НИКАКОГО ПОНЯТИЯ». – М. Л.), потому что сформироваться они могли только за много веков отдельной от великороссов жизни, и потому выдержат, конечно, еще многие века, изменяясь только кое в чем под воздействием общечеловеческой культуры». К сожалению, «братьское» влияние на Украину и украинцев отнюдь не сводилось к одним только воздействиям культуры...

(Продовження буде)

¹ Впоследствии получила название «концепции Погодина–Соболевского» (А. Соболевский, значительно превосходя своего предшественника в абсурдности, считал возможным отодвинуть это псевдопереселение украинцев на киево-русские земли аж на XVI ст.). Неспроста идеологи Российской империи «с целью борьбы против украинцев» рекомендовали именно «доказывать тождественность великороссов с украинцами» (Кучерук, 1991). Подобными «теориями» Москва всячески пыталась – и весьма успешно – обосновать «естественность» своей экспансионистской политики в Украине. Фактически они становились идеологическими принципами провозглашения единства и неделимости Российской империи.

² К слову, из всех поэтов России XIX в. именно поэзию Т. Шевченко Брандес считал (1911, С. 168) «наивысшим и самым полным воспроизведением в литературе чувств и устремлений народа», к которому принадлежал поэт.

³ Известный современный российский антрополог Татьяна Алексеева в своей фундаментальной монографии «Этногенез восточных славян по данным антропологии», в частности, отмечает (1973. – С. 241): «Украинцы, как уже отмечалось, представляют собой другой антропологический комплекс, чем русские и белорусы. Прежде всего все территориальные группы украинцев более темнолицованы, у большинства из них более высокий головной показатель, более широкое лицо».

Исследовательница аргументированно отрицает, в частности, утверждение В. Дьяченко, приведенное в его книге «Антрапологический состав украинского народа», изданной в 1965 г., относительно того, что восточноукраинские группы украинцев отличаются от западноукраинских по ряду антропологических признаков.

Антрапологический же состав украинцев «свидетельствует о генетических связях со средневековым населением в Днепровско-Днестровском бассейне и влиянии на их физический вид романовского населения» (там же. – С. 273). А по цвету глаз и волос украинцы и их северные соседи – русские-валдайцы – находятся как раз на противоположных концах цепи, которая соединяет северную и южную, то есть южно-европейскую расовую группы. И вообще, по мнению исследовательницы (там же. – С. 242), «весь антропологический вид украинского народа и его предшественников свидетельствует о южных связях и, вероятно, нет оснований выискивать ему аналогии среди групп, которые включаются в круг северных европеоидов».

⁴ Вот как об этом написал разработчик магистральных сетей электротрекер Ю. Юрченко, который «объездил почти весь бывший Советский Союз» (2000). В каждой украинской усадьбе «стоит дом, хлев, погреб, часто бывают кладовые и другие подсобные постройки». Кроме того, «украинская усадьба имеет забор, утопает в зелени. Вдоль улиц растут деревья, а во дворе фруктовые сады, ягодники, цветники».

В русской же «деревне» деревьев как раз и мало. Улицы почти голы. На усадьбе стоит дом и погреб. Сараи часто не бывают, а подсобным помещением служит часть дома, где одновременно держат домашних животных. Нет ни яблонь, ни груши, ни ягодных кустов. Я спрашивал у многих русских крестьян, почему они не сажают фруктовых деревьев. Как будто говорившие, они отвечали одно и то же: мол, «у нас сад не растет, потому что плохая земля». Но, возражал Юрченко, кое-где «все-таки яблони и груши растут». На это ему «убедительно отвечали, что там живут «хахлы», то есть потомки переселенцев из Украины».

«ГАРМОНІЯ ДУШІ» У ДРЕВНЬОМУ ЛЬВОВІ

У жовтні народився видатний український поет та літературознавець Богдан-Ігор Антонич. На відзначення 103-ї річниці від дня його народження у Львівському музеї історії релігії відбулася літературно-музична композиція. Головним організатором цього дійства виступив музей Тараса Шевченка Львівського палацу мистецтв. Усім запрошенням та гостям було роздано листівки з програмою вечора, що дісталася назву «Гармонія душі».

У рамках цієї ліричної програми виступили талановиті особистості – українці зі Словаччини. Супровідне слово виголосив Іван Гвіт – шанований русин-українець з Лемківщини. Цікаво було слухати його думки про поета, особливо мильувала слух ніжно-дзвінка говірка. До таємниці навколо імені Антонича призвело і віднайдення та відновлення його могили на Янівському цвинтарі. Одним із «першопрохідців» у цьому стало подружжя Калинців.

Доповідач віднайшов захоплюючі спогади людей про Антонича. Наприклад, те, як цей майстер вишиванкою створював свої поетичні скарби. Декламуючи вірші, автор мимоволі поринає у світ мелодійного звучання слова, не усвідомлюючи і не бачачи нічого навколо. Зі спогадів його сучасниці «...він ніби «вичаровував» слова, над якими надписував безліч синонімів та варіантів, обираючи найбільш влучне».

Серед присутніх у залі були такі поважні гости, як поет і прозаїк Ігор Калинець (на фото унизу), який називає Богдана-Ігоря Антонича своїм учителем на письменницькій ниві. У ювілейну 100-ту річницю від дня народження славетного поета в пана Ігоря зродилася ідея створити книгу «Знане і незнане про Антонича», яка сьогодні є одним із найважливіших джерел біографії і відкриває завісу на незнані чи призабуті події з життя Богдана-Ігоря. Приємно також і те, що таку подію не оминула увага Львівської обласної ради, представник якої теж був серед гостей та вручив подарунки учасникам творчого вечора, сказавши своє вступне слово.

Упродовж дійства публіка зачаровано насолоджувалася декламуванням віршів Антонича та піснями у виконанні Ліни Гвіт разом зі словаками Яною Адамишиновою та Іветою Космачовою, які надзвичайно тонко і злагоджено передали усю чуттєвість української пісні.

Головною метою свята став акцент, поставлений на поетичних здобутках Антонича. В одному зі своїх віршів поет сам позиціонує себе: «Я боровся із Богом завзято». Автор не певний, що Бог завжди є поруч, проте все ж таки визнає могутність Творця і знаходить гармонію в душі. Доречним тут стане пригадати крилатий латинський вислів, який стосується узагальнення біографії Антонича: «Я людина і нічо людське мені не чуже».

Хтозна, як би склалася доля поета поза межами Львова. Саме тут Антонич відкрив для себе непізнанні краєвиди і виміри поезії, в яких його душа окрілено витас досі, надихаючи та піднімаючи до висот нові обдаровані покоління.

Місто Лева, де пройшли метаморфози Антоничової молодості і крізь каміння проросли його квітчасті мелодії, з пошаною зберігає кожну мить пам'яті про поета світової величини.

Христина ЛУШИНА,
учасниця творчої студії «У Кобзаревій
світлиці» музею Тараса Шевченка
Львівського палацу мистецтв

У ТЕПЛІ СЕРДЕЦЬ І ДОБРИХ СЛІВ

15 ЛИСТОПАДА У СІМФЕРОПОЛІ ВІДКРИВАЄТЬСЯ МУЗЕЙ
УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ ІМЕНІ ГЕРОЯ УКРАЇНИ ВІРИ СЕРГІЙНИ РОІК

Минуло два роки з часу скорботної для нашої родини дати 3 жовтня, коли не стало моєї мами – Віри Сергійни Роік. Строк, звичайно, невеликий. Однак для увічнення її пам'яті як Героя України, засłużеного майстра народної творчості України зроблено вже багато. Особливо помітно це в кримських школах і бібліотеках. У «Кримській світлиці» вже повідомляється про пов'язані з її ім'ям події, що відбулися в Сімферополі та інших містах Криму, Полтавській і Черкаській областях. У своїй нинішній розповіді я хочу додати до них факти і заходи, ще не відомі широкому колу читачів газети.

Так, у Сімферопольській гімназії № 9, де з 1952 до 1955 року Віра Роік працювала вчителем рукоділля, за розробленим з ініціативи директора Т. Коваль планом відзначення 101-ї річниці з дня її народження протягом квітня цього року демонструвались дві виставки: у музеї – «Ця жінка вишивала Україну», а в бібліотеці – «Мій тихий рушниковий куточок». За їх експонатами для учнів з першого до одинадцятого класу проводилися екскурсії. Під час години спілкування класні керівники розповідали дітям про життєвий і творчий шлях майстрині. А завершилися заходи акцією «Рушник єдності покоління». Приєднані до неї педагогічний та учнівський колективи закликали й інші навчальні заклади півострова і провести у себе свята вишивок, конкурси дослідниць-

ких робіт з історії українського рушника та використання його в давніх і сучасних обрядах, учнівських творів про відомих вишивальниць краю, орнаменти та їхні символіку.

Одними з перших на цей заклик відгукнулися в ЗОШ № 33, де директором Л. Горб. У шкільному етнографічному музеї оформлено стенд, присвячений Віри Роік. На його відкритті школярі з великим інтересом слухали мою розповідь про її життя і творчість. Квітень у цих двох навчальних закладах став своєрідним місячником української народної вишивки.

Він тривав і в жовтні у гімназії № 20. У двох годинах спілкування з учнями сьомих класів, які провели директор Г. Древетняк та вчителька О. Лобас, разом зі мною взяла участь вишивальниця Світлана Лавренюк, учениця Віри Роік. Вона поділилася спогадами про свою імениту наставницю, створенням нею кримського стилю української народної вишивки, розповіла про різні види вишивальних швів на основі власних виробів. Її розповідь доповнило демонструванням слайдів та уривку з фільму львівського режисера В. Глинчака про Віру Роік «А на тих рушниках Україна моя...». Їх подивилися також учні десятих та одинадцятих класів. Бібліотекар гімназії М. Албур оформила для читачів стенд з добіркою книг про знамениту майстриню вишивки.

Велику роботу з популяризації творчості

Віри Роік проводить серед школярів Сімферополя вчителька української мови школи-ліцею № 3 ім. А. Макаренка Валентина Коваленко, у Ленінському районі Криму – бібліотекар, член Міжнаціональної спілки письменників Криму Раїса Наумова, Нижньогірському – поетеса Надія Риндич, Білогірському – директор краєзнавчого музею села Восход Марклена Келямова.

До кінця року відбудеться ще низка заходів, пов'язаних з творчістю В. Роік. Зокрема, в Красногвардійському районі Криму з ініціативи Миколи Готовчика в листопаді пройде презентація книги Сергія Сурмача «Я – Віра...» і зібранка матеріалів науково-практичної конференції, присвяченої дослідженю творчості майстрині. В місцевому краєзнавчому музеї відкриється про неї експозиція. У цей же період планується відкриття аналогічних портретно-творчих експозицій у краєзнавчих музеях міст Гайворон Кіровоградської та Бершадь Вінницької областей. Активну участь у їхній організації взяли педагог Володимир Чапалда і журналіст Петро Маніленко.

Очікується, що найближчим часом вийде з друку друге, доповнене видання книги Віри Роік «Мелодії на полотні». А завершальним акордом року мистецької палітри Героя України Віри Роік стане урочисте відкриття 15 листопада в Сімферополі музею української вишивки її імені. Зaproшує всіх читачів «Кримської світлиці» взяти в ньому участь.

Вадим РОІК,
заслужений працівник транспорту України
та Автономної Республіки Крим

«СКРІЗЬ ГРИМІЛА ВАША СЛАВА, ЩО ЖИВЕ Й ДОНИНІ...»

14 жовтня – День українського козацтва. Козацтво як явище світової історії – явище самобутнє, національне, сугубо народне. Воно виникло і сформувалося у другій половині XV–XVI століть як форма протесту українського народу проти зростаючого соціального та національно-релігійного гноблення, посилення кріпацтва. Найбільш видатним явищем в історії козацтва було утворення в середині XVI століття Запорозької Січі. Для населення України Запорозька Січ, загалом козацтво, стало уособленням свободи і рівності, захисником православної віри, бастіоном проти зовнішніх і внутрішніх ворогів.

У бібліотеці-філії № 7 ім. Т. Г. Шевченка в Сімферополі відбулося чергове засідання клубу «Скарбниця», присвячене Дню українського козацтва. Для студентів Сімферопольського коледжу Національного університету харчових технологій була проведена військово-історична година «Скрізь громіла ваша слава, що живе й донині...»

У заході взяли участь заступник командира дивізії Українського реестрового козацтва полковник В. Ломейко, завідувач культурно-просвітницького відділу Всеукраїнського інформаційно-культурного центру, заслужений працівник культури

України Б. Безкоровайний і бібліотекар центру С. Умерова.

Зі вступним словом виступила завідувачка бібліотеки Н. Каржавіна. З документального фільму студенти дізналися про витоки та причини виникнення українського козацтва, про виникнення козацької держави – Запорозької Січі.

Полковник Віталій Леонідович Ломейко – військовий підводник, який служив на атомному човні, нагороджений орденами і медалями. Спочатку він розповів присутнім про козацький побут, символіку, зброя і козацькі звичаї, а потім повідав про свою військову службу, продемонстрував фотографії. Його розповідь у студентів викликала живий інтерес. Вони ставили багато

запитань про сьогодення українського козацтва.

Із заключним словом виступив заслужений працівник культури України Богдан Безкоровайний. На згадку про зустріч студенти сфотографувалися з Віталієм Леонідовичем.

Бібліотекарями Н. Садій і В. Дауровою були підготовлені виставка-вшанування «Стала слава козацька – славою Вкраїні» і пам'ятка читачеві «Козацтво – колиска нашої волі». Наприкінці зустрічі студенти роздали візитки бібліотеки, а вони заповнили формулляри читачів і взяли цікаві книги.

Наталія КАРЖАВІНА,
завідувач бібліотеки-філії № 7
ім. Т. Г. Шевченка

м. Сімферополь

О **ФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ** на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журналне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Крим», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою – <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. **Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com**